

Temmuz 2016 • Sayı 15

ATEİST DERGİ

“Tanrıyı inanç yaratır”

Özgür Yaşamın Güvencesi: Laiklik

Muharrem KILIÇ

**Laiklik
Mücadelesi İçin
Neden Öncelikle
Dinsel Düşünce
Tasfiye Edilmeli?**

Ozan
KIRATLI

**Cumhuriyet
Türkiye'sinin
Laiklik Raporu**

Osman
BUDAK

**Dünya-Güneş
Mesafesi Ne
Kadar Hassas?**

Zafer
EMECAN

**Ilımlı ve
Yöntemsel
Şüphecilik**

Mehmet
MİRİOĞLU

İÇİNDEKİLER

- 2 **Özgürlüğün, Barışın, İlerlemenin ve Dürüst Yaşamın Güvencesi: Laiklik (1. Bölüm)** *Muharrem KILIÇ*
Felsefe Köşesi
- 7 **Ilımlı ve Yöntemsel Şüphecilik** *Mehmet MİRİOĞLU*
- 11 **Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali** *Sinan DUYGULU & Kemal Cihat TOPRAKÇI*
- 13 **30'uncu Yılında Amatör Astronomi Topluluğu** *Özgür Can ÖZÜDOĞRU (Yönetim Kurulu Başkanı)*
- 16 **Laiklik Mücadelesi İçin Neden Öncelikle Dinsel Düşünce Tasfiye Edilmeli?** *Ozan KIRATLI*
Astronomi Köşesi
- 18 **Dünya-Güneş Mesafesi Ne Kadar Hassas?** *Zafer EMECAN*
- 20 **Dünya Devi Çin'de Sekülerizm** *Emre YORGANCIGİL*
- 22 **Cumhuriyet Türkiye'si'nin Laiklik Raporu Din-Devlet Ayrımı mı? Din-Dünya Ayrımı mı?** *Osman BUDAK*
- 25 **Cenaze Töreni Camide Yapılan Ateist** *Ayşegül KOÇPINAR*
- 27 **Bilimkurgu** *Emre İNANIR*
- 31 **Nasıl Ateist Oldum Köşesi** *Eda AKYOL*
- 32 **Nasıl Ateist Oldum Köşesi** *Yeşim AKAR*

KÜNYE

Editör

Erhan Kılıç, Bahar Kılıç

Redaktör

Belkıs Dalkıranoglu

Fizik Köşesi

Ege Özmeral

Sahte Bilim Köşesi

Arsel Berkat Acar

Felsefe Köşesi

Taner Beyter

Mehmet Mirioğlu

Ateist Haber

Nulifer Cembertas

Evrin Köşesi

Işın Altinkaya

Astronomi Köşesi

Zafer Emecan

Web Sitesi

Erhan Kılıç

Tasarım ve Mizanpaj:

Erkan Öğümsöğütü

Osman Budak

Özgürlüğün, Barışın, İlerlemenin ve Dürüst Yaşamın Güvencesi: Laiklik (1. Bölüm)

Muharrem KILIÇ

Görünüm

Son yıllarda Türkiye gündeminin başlıca tartışma konularından biri laiklik oldu. Aslında buna düşünsel düzeyde karşılıklı ve doğruya ulaşma amaçlı bir tartışma diyebilmek zor; laiklik ilkesi ve uygulaması aleyhine bir saldırı sağanağından söz etmek daha doğru olur. Gün geçmiyor ki, Anayasa'da Cumhuriyet'in temel bir niteliği olarak yer alan ve ayrıntılı biçimde tanımı yapılan laiklik ilkesine karşı, siyaset dünyasından ve sivil toplumdan gelen sataşmalar olmasın.

Laikliğe yönelen eleştiri, karşı çıkış ve saldırılar yepyeni şeyler değil kuşkusuz, daha önce de vardı. Ancak şimdilerde bu saldırılar, eskiden olduğu biçimiyle Cumhuriyet devrimini ve çağdaş uygarlık değerlerini oldu bitti benimsemeyen çevrelerin alt perdeden eleştirileri ya da üç beş kaçığın açıktan işi olmaktan çıktı. Ulusal egemenliğin somutlaştığı birincil organ olan TBMM'nin başkanı, laiklik ilkesinin Anayasa'dan çıkarılmasını isteyebiliyor. Laiklik ilkesi doğrultusunda görev yapması Anayasal bir zorunluluk olan Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), bu ilkenin altını oyan girişimlere sürekli sessiz kalıyor, çoğunlukla da onlara zemin hazırlayıp kol kanat geriyor. DİB başkanı, son 200 yıldan beri dökülen kanların sebebi olarak laisizmi (sekülerizmi) gösterebiliyor. Her gün yazılı ve görsel medyada, özellikle kadın haklarına ve kişisel yaşam tercihlerine yönelik, en kaba softalık türünden saldırılar yer alıyor. Bunların bir kısmı kan dökme, can alma boyutuna ulaştı. Kısacası günümüz Türkiye'sinde laiklik, azgın ve çok yönlü bir karalama bombardımanı altında günbegün güçsüzleştirilmeye ve ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Laikliğe yönelik saldırılar artık sadece ülke içi bir olgu da değildir. Siyasal İslamcılığın Selefî kolu, silahlı terör örgütleri aracılığıyla, kendi inançlarını paylaşmayan iktidarlara ve ülkelere karşı cihad açmış durumdadır. Dinsel ideoloji kılavuzluğundaki şiddet ve silahlı eylemler Afganistan, Pakistan, Irak, Suriye, Yemen,

Somali, Nijerya ve Libya gibi İslam ülkeleriyle de sınırlı değildir. Radikal İslamcı terör çetelerinin küresel ölçekteki eylemlerine ABD, İspanya, Rusya, Fransa, Belçika ve İngiltere'de de tanık olduk. Kaldı ki Türkiye'de de önce El Kaide'nin, son dönemde ise IŞİD'in gerçekleştirdiği katliamlar yaşandı. İslamcı terör tehdidi halen canlı ve güncel bir olgudur. Ayrıca bu örgütlere TC yurttaşlarından da katlımlar olduğu, sivil ve resmi düzeyde sempati beslendiği, dolaylı ya da doğrudan destek sağlandığı ortaya çıkmıştır.

Bu koşullarda din ve siyaset ilişkisini yeniden ele almak, laikliğin ne olup ne olmadığı üzerinde durmak, demokrasi ve barış açısından taşıdığı önemi vurgulamak ve bu konuda gösterilmesi gereken titizliğin gereğini belirtmek bir yurttaşlık görevidir.

Konunun tek bir ülke açısından bile çok boyutlu, geniş kapsamlı ve alabildiğine karmaşık olduğu tartışma götürmez. O nedenle bu yazıda, laikliğe ilişkin bazı kavramlara açıklık getirilmeye çalışılacak; dünyadaki laiklik uygulamalarına, Türkiye'de laikleşme sürecinin kısa tarihçesine ve güncel sorunlarımız ile laiklik ilkesi arasındaki ilişkiye değinilecektir.

Sözcükler ve Anlamları

Bu konuda hemen bütün dünyada ve bizde kullanılmakta olan iki ana sözcük vardır: **Laik** ve **Seküler**. Bu sıfat sözcüklerden de isim ve fiil halleri olarak, *laiklik*, *laisizm*, *laikleştirme(k)*; *sekülerlik*, *sekülerizm*, *sekülerleştirme(k)* sözcükleri türetilmiştir.

Öncelikle laik sözcüğünün günümüz Fransızcasına ait **laïc** ya da **laïque** sözcüklerinden; seküler sözcüğünün ise günümüz İngilizcesine ait **secular** sözcüğünden geldiğini belirtelim. Ancak köken olarak her iki sözcük de Fransızca ve İngilizce olmayıp, kökleri Eski Yunancaya ve Orta Çağ Latinesine kadar uzanır.

Laik sözcüğünün kökü eski Yunancada *laos*, Orta Çağ Latinesinde *laicus* idi ve her ikisi de *sıradan halk, ahalî, halktan olan, halka ait, ruhban sınıfı dışında kalan* anlamına geliyordu. **Seküler** sözcüğünün kökü ise Latince *çağ, devir, kuşak* anlamına gelen *saeculum* sözcüğünden türeme olup; *bir çağa ve bir kuşağa ait bulunan, belli bir zaman diliminde bir kez ortaya çıkan ya da kutlanan* anlamındaki *saecularis* sözcüğüne dayanmaktadır. Bu sözcük 14. yüzyıldan itibaren İngilizcede ve Fransızcada *seculer* (şimdi sırasıyla *secular, séculier*) şeklinde ve *dinsel düzen dışındaki dünyaya ait olan, uhrevî olmayan, dünyevî* anlamında kullanılmaya başlandı.

Kökenleri yüzlerce yıl geçmişe uzanan “laik” ve “seküler” sözcükleri zaman içinde evrim geçirmişler ve bugünkü modern anlamlarını son 200 yıl içinde kazanmışlardır. Bu sözcüklerin ansiklopedilere ve sözlüklere girişi de aşamalı biçimde gerçekleşmiştir. Bizde daha önce *lâdini* (dindışı) sözcüğü kullanılmış, yaklaşık 100 yıldan beri de hep *laik* sözcüğü kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünün, örneğin 1992 baskısında bulunmayan *seküler* sözcüğüne ise ancak yakın tarihte yer verilmiştir. Bu konuya ilişkin inceleme ve araştırmalarda da *seküler, sekülerizm, sekülerleşme* gibi kavramların kullanımına son 20 yılda geçilmiştir. Aynı durum dünyaca ünlü ansiklopedilerin Türkçe baskılarında da söz konusudur. Örneğin Encyclopaedia Britannica’nın 1986 sonrasında Ana Britannica adıyla Türkçeye kazandırılan baskısında, *seküler* ya da *sekülerizm* maddelerine yer verilmemiş, konu laiklik başlığı altında ele alınmıştır. Grand Dictionnaire Encyclopédique Larousse’un, Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi adıyla 1992’de yayınlanan Türkçe baskısında *seküler* sözcüğü sadece bir gökbilim deyimi olarak alınmış ve *yüzyıllık* karşılığı verilmiştir.

Bu noktada ek bir bilgi olarak Fransızca *laïque* ya da *laïc* sözcüğünden türeyen **laïcité** (laiklik) kavramının ilk kez 1871’de Fransa’da ve “*ilkokulların din adamı öğretmenlerden ve dinsel öğretimden arındırılması*” anlamında kullanıldığını belirtelim. Benzer şekilde, *secular* sözcüğünden George J. Holyoake tarafından türetilen **secularism** kavramının da ilkin 1851’de

İngiltere’de, “*dinden bağımsız bir toplum düzeni*” anlamında kullanıldığını ekleyelim.

Sözcüklerin kökenini ve sözlükteki karşılıklarını kısaca gördükten sonra, günümüzde kazandıkları modern anlam ve tanımlara geçebiliriz. Bu aşamada hemen şunu görüyoruz. Artık gerek Fransızca, gerek İngilizce sözlük ve ansiklopedilerde, **laïc** ve **secular** sözcükleri eşanlamlı sözcükler olarak yer almaktadır. Aynı durum onlardan türetilen kavramlar için de geçerlidir; örneğin **laïc** karşılığı **secular, laïcité** karşılığı da **secularism** gibi. Bu kavramların ayrıntılı tanımları da birbirine hemen hemen özdeş bir içerikle yapılmaktadır. Bugün bizde de artık laiklik yerine sekülerizm, laik yerine seküler, laikleştirme yerine sekülerleştirme denilebilmektedir.

Kavramlaşma Süreci

Laiklik ve sekülerizm, her ikisi de, varoluşları bakımından Batı Avrupa’daki Rönesans ve Reform hareketlerinin, modern bilimin doğuşunun, kapitalist ekonomik ilişkilerin gelişimi eşliğinde ortaya çıkan burjuvazinin feodaliteye karşı giriştiği iktidar savaşımının ve bütün bunların düşünsel yansıması ve ideolojisi olan Aydınlanma Felsefesinin ortak ürünleridir. Her ikisi de Kilisenin gücünün ve yetkisinin sınırlandırılması; doğa, toplum ve insan anlayışının dinsel dogmalardan kurtarılması; hukukun, eğitimin ve ahlakın dinsel metinlerden ve mistik inançlardan bağımsız temeller üzerinde inşa edilmesiyle ilgili. Dolayısıyla birbirleri yerine ikame edilmeleri doğaldır. Buna karşın yine de laiklik ile sekülerizm arasında, bu ilkelerin yüzyıllara yayılan evrim sürecini belirleyen ülke koşulları ve özelde de felsefi anlayışlardan gelen bir süreç farkı bulunmaktadır.

Laiklik ilkesi Rasyonalist felsefenin bir ürünü olup, öncelikle akla dayanan bir çözümdür. René Descartes, Gottfried Leibniz, Nicole Melabranche ve Baruch Spinoza gibi Kıta Avrupası filozoflarının öncülük ettiği rasyonalizm, bilginin kaynağı olarak akli esas alır ve genel doğrular temelinde usavurum yöntemiyle kavram oluştururlar. Bu felsefi anlayışta yaşanmışlık, geçmişin deneyimleri ve var olan somut gerçekler de kuşkusuz göz önünde tutulur. Ancak rasyonalistler için aslolan, geçmişin deneyimlerinden çok, geleceğe yönelik öngörüler, düşünceler, kurum ve kural tasarımlarıdır. Bu tasarımların pratik ile uyumu, uygulanma zorluğu ve külfeti ikincil önemdedir. Önemli olan, akla dayanan tasarımın gerçekleştirilmesidir. Bu yönüyle rasyonalistler “devrimcidir”, onların geliştirdiği laiklik ilkesi de devrimci bir nitelik taşır, radikal değişiklikler

öngörür. Nitekim bu ilkenin Fransa'daki hayata geçiş biçimi köktenci, çatışmalı, bir ara tüm kiliselerin kapatılmasına ve Katolik ritüellerin yasaklanmasına kadar giden sert ve iniş çıkışlı bir seyir izlemiştir. Aynı sert çatışmalar ve iniş çıkışlar gösteren seyir, Fransız siyasal tarihinde de yaşanmıştır. Kuşkusuz her iki sürece bu nitelikleri kazandıran temeldeki etken, Fransa'daki sınıfsal yapılanma ve sınıfların karakteristik özellikleridir. Fransız laiklik modelinin etkisini, genelde Kıta Avrupası yanında ayrıca Kanada, Meksika ve bazı bakımlardan da Türkiye'de görmektediriz.

Sekülerizm ise, Aydınlanma Felsefesi'nin bir diğer ekolünü oluşturan ve Francis Bacon'dan başlamak üzere Thomas Hobbes, John Locke, George Berkeley, David Hume ve John Stuart Mill gibi asıl temsilcilerini İngiltere'de bulan Empirisizmin (*deneycilik*, *empirizm* veya *ampirizm*) ideolojik rehberliğinde ilerleyen bir süreç oldu. Empirisizme göre bilginin kaynağı, doğadan ve toplumdaki duyular aracılığıyla edinilen gözlemlerdir. İnsan zihni doğuştan boş bir levhaya (*tabula rasa*) benzer, içinde bilgi yoktur. Biz o levhayı deneyim ve gözlemlerle doldururuz. Ya değilse akıl tek başına bilgi üretemez. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak empirisist filozoflar, 1644-1651 yılları arasında yaşanan ve Kral I. Charles'ın idamıyla sonuçlanan İngiltere İç Savaşı'nın, Avrupa genelinde yaşanan devlet-kilise çatışmalarının, din ve mezhep savaşlarının gözleminden hareketle, uzlaşmacı bir formüle ulaşmışlardır. Onlara göre devlet ile kilise ya da mezhepler, birbirlerini yok etmektense bir arada yaşamının yollarını bulmalıdırlar. Her biri kendi görev alanlarına çekilmeli, bireylerin gerek kilise, gerek devlet karşısındaki özgürlüğü de bu geri çekilmenin yarattığı denge içinde sağlanmalıdır. Bu, birinin ötekine karşı hoşgörülü olmasını gerektirir. Empiristleri bu uzlaşmacı yaklaşıma götüren asıl etken, kilise ile devlet arasındaki ve her ikisi içindeki çatışmaların külfetini çekenin halk, daha doğrusu yükselen burjuvazi olduğu gözlemdir. Onlar, toplumdaki kapitalist gelişmenin önünün açılması ve iktidarın burjuvazi ile paylaşılması saikiyle hareket etmişlerdir. İngiltere'nin o günkü ekonomik ve sosyal koşulları bu yaklaşımın doğup güçlenmesine uygun bir ortam oluşturmuş ve evrimci bir laikleşme sürecini olanaklı kılmıştır. Aynı şey, İç Savaş'ı izleyen yıllarda siyasal demokrasinin geçirdiği evrimci süreç açısından da geçerlidir. Nitekim bugün İngiltere'de tamamen sembolik bir değeri ve etkisi olsa da gerek meşruti krallık, gerek devlet kilisesi statüsünde Anglikan Kilisesi yaşamaktadır. Kuşkusuz bu durum, İngiltere'yi daha az demokrat, daha az seküler (laik) yapmamaktadır. Tam tersine İngiltere her iki bakımdan da

en ileri ve en olgun örnek olma konumunu koruyagelmıştır.

Yaşadıkları bu farklı sürece karşın laiklik ve sekülerizm bugün kazandıkları içerik ve anlam bakımından özdeş hale gelmişlerdir. Aynı anlam havuzunda buluşmuşlardır. Geçmişte farklı süreçler yaşamış olsalar da, bugün her ikisi de aynı şeyi ifade etmek için kullanılmaktadır. İçinde yaşadığımız dönemde bu kavramların ifade ettiği şeyleri, birbirinden farklıymış gibi göstermek ve biri ötekine seçenekmiş gibi sunmak, zorluğun da ötesinde gereksizdir. Bu görüş ve sunuş biçimi çoğu kez de, örneğin Türkiye'de olduğu gibi, laikliği sulandırmak ve/veya büsbütün ortadan kaldırmak isteyenlerin bir çarpıtma çabası olarak ortaya çıkmaktadır. Onlara göre sert/katı olan laiklik yerine, sekülerizmin getirilmesi gerekir. Oysa günümüzde bu iki kavram arasında içerik ve anlam bakımından artık hiçbir fark yoktur. O halde hem sözcük enflasyonundan sakınmak hem de çarpıtma çabalarını savuşturmak için, bu kavramları yeri uygun geldikçe birbirinin yerine kullanabiliriz.

Laikliğin Tanımı, İşlevi ve Güncel Uygulaması

Laiklik ya da sekülerlik bir devlet yönetimi ilkesidir. En genel ve kısa tanımıyla, siyasal ve toplumsal organizasyon ve işleyişin, devlet ile dinin ayrılığı temelinde gerçekleştirilmesidir. Bu genel tanımın açıklamasını yaptığımızda, laiklik ilkesinin devlet, siyaset, toplum, eğitim ve ahlak alanındaki izdüşümleri şöyle sıralanabilir:

- Laik devletin belli bir dini, belli bir mezhebi olamaz. Laik devlet, belli bir dinsel inancı savunamaz, yayamaz, onu mali yardımla destekleyemez; dinsel inanç sahibi yurttaşlar ile belli bir dinsel inancı olmayan yurttaşlar arasında ayırım yapamaz; herhangi bir dinsel inancı ya da inançsızlığı yasaklayamaz, yasal hak ve özgürlüklerden dışlayamaz. Herhangi bir dinsel inanca veya inançsızlığa karşı başka kişiler ya da gruplar tarafından yöneltilen baskı ve şiddeti önlemek, laik devletin görevidir.
- Laik bir devlette hiç kimse devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini din kurallarına dayandırmak ya da kişisel çıkar ve nüfuz elde etmek için din duygularını ve dinen kutsal sayılan şeyleri sömüremez ve kötüye kullanamaz.
- Laik bir düzende dinsel kişi ve kurumlar devlet işlerine, dünyevi alana ve de yurttaşların düşünce ve inanç özgürlüklerini ve yaşam biçimlerini kısıtlayıp engelleyecek biçimde özel hayata müdahale edemez.
- Laik devlette hukuk düzeni, dinsel dogmaları

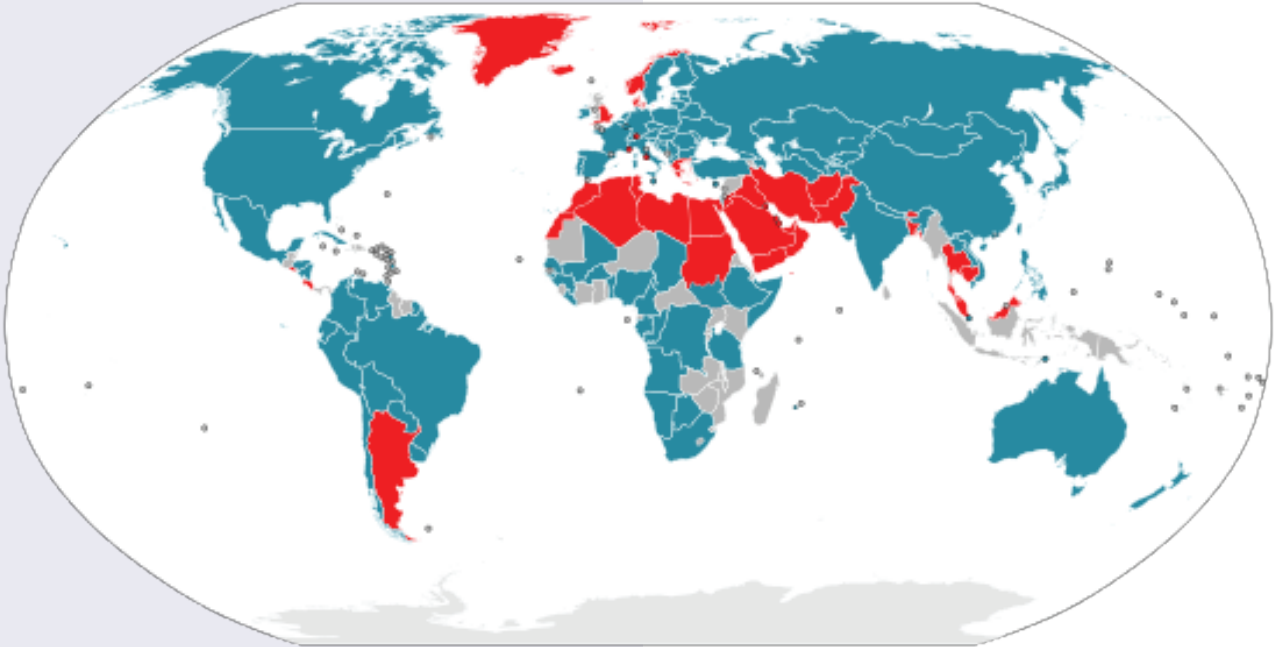
referans alamaz; tüm yurttaşların yasa önündeki eşitliğini ortadan kaldıran din kaynaklı hukusal düzenlemeler yapılamaz.

- Laik bir devlette eğitim, dinsel inançlara ve yöntemlere göre değil, bilimsel bilgi ve bulguları esas alan, evrensel gelişim ve değişimleri izleyen ve yurttaşların maddi ve manevi nitelikteki dünyevi gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan bir anlayışla örgütlenir.
- Laik bir toplumda kişiler dinsel inancı ya da inançsızlığı nedeniyle kınanamaz; din buyruklarını yerine getirdiği ya da getirmedikleri gerekçesiyle suçlanamaz; her yurttaş eşit biçimde inanç, düşünce ve vicdan özgürlüğüne sahiptir.
- Laiklik dinsel inanç karşıtlığı ve dinsizlik olmadığı gibi, dinsel inançsızlığın doğrudan karşıtı veya yandaşı da değildir.
- Laikliğin esasını oluşturan “din ile devletin birbirinden ayrılması” kuralı, din alanında

isteyenin her istediğini dinsel inanç kisvesi altında serbestçe yapabilmesi anlamına gelecek şekilde yorumlanamaz. Bu durumda laik devletin, kişi hak ve özgürlüklerini güvenceye alan hukuk düzenini korumak üzere ve yasalara uygun biçimde müdahale hakkı vardır.

Dünyada Durum

Laiklik ilkesi, bugün var olan devletlerin yarısından çoğunda anayasa hükmü olarak yer almıştır. Yukarıda sayılan koşulları farklı ölçülerde de olsa kavrayacak biçimde, devlet ve din ayrılığına anayasalarda atıf yapılmıştır. Bu bağlamda halen 100’ü aşkın ülke, laiklik ilkesine anayasa düzeyinde yer vermiş bulunmaktadır. TBMM başkanının laikliğin anayasadan çıkarılmasını önerirken söylediği, “*zaten dünya genelinde de böyle*” sözü gerçek dışıdır.

Kırmızı: Seküler olmayan ülkeler

Mavi: Seküler ülkeler

Gri: Bilinmiyor

Laiklik ya da sekülerlik kavramlarına anayasalarında gönderme yapmayan, ama bir din veya kilise ile herhangi bir bağlantıya da yer vermeyen ikinci bir grup ülke ise gerek yasa düzeyindeki düzenlemelerle, gerek pratikteki uygulamalarla bu ilkeyi fiilen yaşama geçirmişlerdir. Örneğin Almanya için durum budur.

Üçüncü grubu, belli bir din ve kilise ile bağıntı koruyan ya da belli bir dine ve kiliseye ayrıcalıklı yer veren, dinsel kurumların geçmişten gelen kimi ayrıcalıklarını (örneğin vergi almak, göreve başlarken din adamınca kutsanmak, İncil üstüne

yemin etmek, Lordlar Kamarasında temsilci bulundurmak vb) ülkeler oluşturur. Örneğin İngiltere, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Arjantin, El Salvador ve (2012’ye kadar) Norveç, bu kategoridedir. Ancak sözü edilen ayrıcalıklar tümüyle sembolik mahiyette olup, bilindiği üzere anılan ülkelerdeki siyasi, toplumsal ve kültürel sekülerleşme, önceki iki grupta yer alan ülkelere göre itibariyle farklıdır.

Bu üç gruba girmeyen, anayasasında açıkça din devleti olduğunu, siyasal ve toplumsal yaşamın o dinin kurallarına göre örgütlenip yönetileceğini

belirten ülkeler de bulunmaktadır. Bunların büyük kısmı, nüfusunun ezici çoğunluğu Müslüman olan ülkelerdir. Nitekim belirtilen nüfus yapısına sahip 50 İslam ülkesinden 26'sı İslamı devlet dini olarak benimsemiş ve *Kur'an, Hadis, İcma ve Kıyas* dörtlüsünden oluşan İslam Şeriatını esas almıştır. Geri kalan 24 ülkeden Suriye, Irak, Endonezya, Siera Leone, Mali ve Nijer gibi ülkelerde ise Şeriat ile laik hukuk kuralları yan yanadır ve yarı laik bir düzen yürürlükte. Modern anlamıyla laiklik ilkesinin anayasada yer aldığı Müslüman çoğunluklu ülkeler Türkiye Cumhuriyeti, Arnavutluk, Türk cumhuriyetler ve Afrika'daki bazı eski sömürgelerle sınırlıdır.

Bu bölümü bitirmeden önce iki noktanın altını çizmek uygun olur: Yukarıdaki gruplandırmayı mutlaklaştırmamak gerekir. Aynı grup içinde yer alan ülkelerdeki laik ya da dinsel sistemin kural, yöntem ve kurumları tornadan çıkmışçasına birebir aynı değildir. Aralarında işin özünü değiştirmeyecek farklılıklar her zaman bulunur. Laiklik ilkesini en eksiksiz biçimiyle benimsemiş ve anayasa düzeyinde tanımlamış olsa bile, hiçbir ülke geçmişten kalan tüm dinsel öğeleri devlet işlerinden, hukuk sisteminden ve siyasi yaşamdan ayıklamış sayılamaz. Bu sembolik nitelikteki kalıntıların varlığı ve uygulamadaki çeşitlilik, laikliğin çağdaş ve temel bir yönetim ilkesi olduğu gerçeğini değiştirmez.

İkinci vurgulanması gereken nokta, yaklaşık son 230 yıldan bu yana sekülerizmi benimseyen devletlerin sayısında sürekli artış olmasıdır. 18. yüzyılın sonunda, dünyada din ve devlet işlerini birbirinden yasal düzeyde ayırma yoluna girmiş tek ülke bulunuyordu: ABD. Gerçekten de 11 kurucu devletin onayı ile 13 Eylül 1788'de yürürlüğe giren ve dünyada ilk kez din ve devlet işleri ile ilgili seküler hükümler getiren anayasa ABD Anayasasıdır. Bu anayasanın VI. Maddesi'nin 3. Bendi, "*herhangi bir kamu dairesinde ya da vakfında görev almak için yeterlik olarak hiçbir şekilde dinsel ölçü (test) şartı aranmayacağını*" öngörmüştür. Anayasaya 1789'da getirilen *Din ve Özgür İfade* başlıklı 1. Ek (First Amendment) "*Kongre'nin bir din kurumunu referans alan hiçbir yasa yapamayacağını*" hükme bağlamıştır. O günden bu yana hem laikliği benimseyen ülke sayısı artmış hem de laikliği güçlendirici yeni düzenlemelere gidilmiştir. Son zamanlarda laiklik ilkesini terk ederek, dini yeniden temel yönetim ilkesi olarak benimseyen iki ülke Irak (1968) ve İran (1979)'dır.

Birinci bölümün sonu. Gelecek sayı devam edecektir.

“

Muharrem Kılıç, "Soğuk Savaş"tan bugüne DARBELER ve DEVRİMLER adlı iki ciltlik kitabın yazarıdır. II. Dünya Savaşı ertesinde çok partili düzene geçen pek çok ülke, gerçek bir demokrasi kurmakta zorlandı. Çoğunda sol akımlar yasaklandığı gibi, Batı tipi demokrasiye özgü hak ve özgürlükler de sınırlıydı. Sık yaşanan askeri diktatörlüklerin ardından demokrasiye dönüşleri ise, uzun yıllara ve sayısız cana mal oldu.

Soğuk Savaş dönemindeki darbeler ve devrimler, dünya siyasi tarihinin biçimlenmesinde de önemli rol oynadı. Yaratıkları sarsıntıların etkileri günümüze taşındı.

Soğuk Savaş sona ermesine karşın, gerek iç savaşlar, gerek başta ordular olmak üzere silahlı bürokrasinin ülke yönetimlerini etkileme ve belirleme pratiği sonlanmadı. 1990'dan bu yana çoğu askeri olmak üzere 41 hükümet darbesi, 46 darbe girişimi yaşandı. Son üç yıla ise Arap Baharı damgasını vurdu.

Unutulmaya yüz tutan geçmişi bugünün penceresinden 17 başlık altında ele alan bu kitap, bulunduğumuz bölgenin içinden geçmekte olduğu gerilim yüklü sürece de ışık tutmaktadır.

”

İlimli ve Yöntemsel Şüphecilik

Mehmet MİRİOĞLU

Ateist Dergi’de yayınlanan önceki yazımda koyu septisizmi ve bu görüşe getirilen temel eleştirileri sunmuş, şüphecilikle ilgili diğer görüşleri daha sonraki yazıya bıraktığımı belirtmiştim. Bu yazıda ılımlı ve yöntemsel septisizmi anlatmaya çalışacağım.

İlimli septiklerin görüşlerini ele almakla başlayalım. Bu görüş koyu septisizmden daha mantıklıdır ve daha savunulurdur. Eğer bir şeyi mutlak bir doğrulukla biliyorsak ve doğru olan bilgimiz kesinse, yanılmamızın mümkün olmadığını anlatmaya çalışıyoruzdur. Ancak yanılma ihtimalimiz yoksa, doğru bilgiye ulaşmışız demektir. Çoğu zaman bir şeyleri bildiğimizi düşünürüz, fakat sonunda yanlış olduğumuzu görürüz. Eğer doğru bildiğimiz şeylerde yanılabiliriz, neden aynıısını diğerleri için söylemeyelim? Herhangi bir şeyi kesin olarak bildiğimizden nasıl emin olabiliriz? Sürekli hata yapan bir beyne sahipsek, hiçbir şeyin doğruluğundan emin olamayız. Tanrı varsa bile beynimiz hata yapmaktadır ve Tanrı varsa bile mutlak doğruya ulaştığımız muğlaktır. Sonuçta yanlış olduğumuzun ortaya çıktığı zamana kadar, doğru bildiğimiz şeylerden mutlak bir doğrulukla bahsederiz. Fakat çoğu zaman doğru bildiğimiz şeylerin aslında yanlış olduğu da görülebilir. Çoğu zaman yanlış olduğumuz ortaya koyulabiliyorsa, doğru bildiklerimiz üzerinde de yanlışlığımız ortaya koyulabilir. O halde doğru bilgiye sahip olduğumuza ne kadar güvenebiliriz ki?

Bu akıl yürütme, ılımlı septisizm üzerine kurulu bir akıl yürütme olmakla beraber, doğruya ulaşmanın imkânsızlığı üzerine kuruludur. Eğer

doğru bildiklerimiz üzerinde bazen yanılıyorsak, doğru bilgiye ulaştığımızı sandığımızda yanılıyor olmadığımızı nereden biliyoruz? Şüphesiz, bu tür bir ılımlı şüphecisi savunma, koyu septisizmden daha kabul edilebilirdir.

Doğruluk ile gerçeklik arasında şüphesiz belirli farklar bulunur. Öncelikle gerçeklik; kişiden kişiye değişmeyen, evrende bilinçten ve zihinden bağımsız olarak var olan varlıktır. Zihnimizin dışında kalabilen bir şey varsa gerçek odur; düşüncenin dışında var olan şey. İnsan algısını bir kenara bırakarak evreni kavramaya çalıştığınızda gerçeklere ulaşırsınız. Doğrular ise, zihnin gerçekleri algıladığı biçimdir. Zihnin, varlıklara yüklediği anlamlar doğrulardır. Bir odun yanarken, odun ile oksijen arasında kimyasal tepkime gerçekleşir ve bu tepkime sonucunda ısı yayılır. Odun gerçektir, oksijen gerçektir, gerçekleşen tepkime gerçektir, açığa çıkan enerji gerçektir. Siz, odunu kahverengi olarak görürsünüz; bu gerçek değildir, doğrudur. Oksijen yüzünüze çarptığında hissettiğiniz şey gerçek değildir, doğrudur. Tepkime gerçekleşirken açığa çıkan enerji elinizi yakar. Enerjinin eli yakması, bu enerjiye maruz kalındığında beyin tarafından verilen tepkidir; bu gerçek değildir, doğrudur. Bazı insanlar, sinir uçları deforme olduğundan, elinin yandığını hissedemez. Bu aşamada enerji hala gerçek iken; enerjiden kaynaklanan yanık hissi, doğruluğunu kişisel olarak yitirmiş olur.

Bu tür doğrular var olmak için bir zihne, bilince, bedene ihtiyaç duyarlar. Bir odun yandığında, o enerjinin size sıcak geldiğini düşünün. Sıcak diye bir şey aslında yoktur. Sıcaklık kavramı, sizin zihninizin ve bedeninizin oluşturduğu bir üründür. Sıcaklık, sizin deneyiminize bağlı olarak doğrudur, ama gerçek değildir. Odunun rengi size göre kahverengi olabilir, ama bu renk sadece siz öyle algılıyorsunuz diye bu şekildedir. Örneğin sizin kahverengi olarak algıladığınız rengi, ben sizin kategorinizdeki pembe olarak algılıyor olabilirim. Yani böyle bir durumda; sizin kategorinizdeki pembe, benim kategorimdeki kahverengiye eşdeğer olur. Bu rengin ne olduğu göreceli bir kavramdır ve herkes için bir değildir. Eğer renkleri algılayan bir vücuda sahip olmasaydınız, odunun rengi olmayacaktı. Özetlersek; doğrular, kişilerin algılayışına göre

Nasıl şizofrenler gördükleri, duydukları ve hatta hissettikleri şeyleri gerçek sanıyorsa, şu an gerçek olarak adlandırdığımız dünya da bir yanılsama olamaz mı? Aynı şekilde, şizofrenler davalarının haklılığını büyük bir yanılıyla savunuyorsa, siz de aynı şeyi yapıyor olamaz mısınız?

değişir.

Doğruluk ile gerçekliği az çok anlatabildiğimi düşünüyorum. O halde, bahsettiğimiz doğrular kişiden kişiye değişir, mutlak bir doğru yoktur. Algılar vardır ve algılar sürekli yanılır. Sizin sıcak olarak algıladığınız şey size göre doğru olabilir, ama bu mutlak bir doğru değildir. Sizin bedeniniz onu sıcak olarak algılayarak, benim bedenim soğuk olarak algılayabilir. 25 santigrat derece sıcaklıkta bir ortama getirilen iki kişi düşünün; biri kutuplardan, diğeri çölden gelmiş olsun. Bu sıcaklık, kutuplardan gelen için boğucu derecede sıcak, çölden gelen için serin sayılabilir. Sizin bir ortamı sıcak olarak algılamamız, oranın mutlaka sıcak olduğunu göstermez ve aynı yer bir başkasına soğuk gelebilir. Eğer bir taşın sert olduğunu algılıyorsanız, bu taşın sert olduğu anlamına gelmez, sizin onu böyle algıladığınız anlamına gelir. O halde tüm bunlardan, herkesin kabul edebileceği mutlak doğrulardan söz edilemeyeceğini anlıyoruz. Zihin olmadan doğrulardan bahsedilemez. Zihin mutlak değildir. O halde mutlak doğrulardan söz edilemez. (Not: Varlığın/gerçekliğin var olup var olmadığı, ontolojinin konusudur. Varlığın olduğunu savunanlara realist, varlığın olmadığını savunanlara nihilist denir. Bu görüşler konumuzun dışına çıkacağından, yazıda anlatılmadı.)

Rüya gördüğümüzde, neredeyse her zaman, orada yaşadıklarımızı gerçek zannederiz. Bilincimiz açık olmasa da rüyadaki şeyleri algılarız; o süre zarfında yaşadıklarımız, tecrübe ettiklerimiz, şu ankinden daha yanlış değildir. Algılar, bizi rüyalarda hiç olmadığı kadar yanıltırlar. O süreç zarfında bize her şeyin doğru olduğunu düşündürürler. O kadar ki; rüya görürken terleriz, korkarız, heyecanlanırız. Cinsel içerikli bir rüya gördüklerinde erkeklerde meni gelmesinin sebebi de algıların bizi bu şekilde yanıltmasından başka bir şey değildir. Oysa rüyadaki şeyler gerçek değildir. Eğer uyanana kadar her şeyi gerçek varlık olarak algılıyorsak ve

aslında yanıliyorsak, aynı şeyi neden şu an için söylemeyelim? Rüyadayken nasıl her şeyi gerçek sanıyorsak, şimdi de her şeyi gerçek sanıyor olamaz mıyız? Algılarımız hala kısıtlıdır.

Ayrıca, şizofrenleri düşünün. Gördükleri şeyler gerçek değildir, ama en az bizim var olduğumuz kadar o şeylerin gerçekliğini savunurlar. Yanıldıklarının farkında değildirler ve aslında sadece algılarına yenik düşmüşlerdir. Nasıl şizofrenler gördükleri, duydukları ve hatta hissettikleri şeyleri gerçek sanıyorsa, şu an gerçek olarak adlandırdığımız dünya da bir yanılsama olamaz mı? Aynı şekilde, şizofrenler davalarının haklılığını büyük bir yanılıyla savunuyorsa, siz de aynı şeyi yapıyor olamaz mısınız?

İşte, ılımlı septisizmde (daha doğrusu nihilizmde) tam olarak katılmadığım nokta! Varlığın olmadığını savunduğu için nihilizme girecek olsa da, çoğu septikten bu argümanı da duymuşluğum var. Bu sebeple burada aktarıyorum. Bahsedildiği gibi varlık olmayabilir; bunu kabul ediyorum. Her şey aslında bir halüsinasyon olabilir. Bunu okuyan okuyucu aslında benim zihnimin bir ürünü olabilir. Aslında bu yazılardaki emek boşa gidiyor olabilir. Evrende tek ben var oluyor olabilirim. Diğer her şey zihnimin ürünü olabilir. Bunu yanlışlayamam. En az siz de; benim varlığımdan, sokakta geçen Ahmet amcanın, Zeynep ablanın, her gün yanına uğradığınız bakkal Hüseyin'in varlığından emin olmayabilirsiniz ve onların varlığını kanıtlamayabilirsiniz. Bu görüş yanlışlanamaz bir görüştür, fakat yine de en az bir şeyin varlığından emin olabilirim; kendi varlığımdan. Ben şüphe edebiliyorum, o halde düşünüyorum. Düşünüyorum, o halde varım. Kendi dışımdaki kişilerin düşünemediğinden emin olamam, fakat buna inanıyorum. Bu, bana daha rasyonel ve mantıklı geliyor. Yanlışlanamaz bir görüş olduğunda üzerine atlayacak olsaydım "garajımda duran görünmez bir ejderha"dan "Mars'ın çevresinde dönen çaydanlığa" kadar çok sayıda şeye inanırdım. Fakat bunları mantıklı bulmuyorum. Tıpkı herkesin bir halüsinasyon olduğu düşüncesi gibi... Burada septisizmin pragmatik yorumu devreye girecektir: Şeylerin ne olduklarından emin olamayız, bu sebeple nesnel bir doğru bilgiden bahsedemeyiz. Ama bazı doğruların geçerliliğini kabul edebiliriz. Bu konuyu anlamak, septisizmin pragmatik yorumunu anlamaktan geçer.

Bir şeyin doğruluğunu savunuyor olmamız, onların işimize yarıyor oluşundandır.

Ortaya attığımız teoriler, gözlemlediğimiz veriler üzerinde kullanışlı bir sistem oluşturur. Bu sistem bize olayları başarılı bir şekilde yönetebilmemizi, kullanışlı tahminlerde bulunmamızı, geleceği öngörmemizi sağlar. Fakat bu onların doğruluğunu göstermez.

Örneğin hiçbirimiz kaynayan bir suya elimizi sokmayız. O suyun orada kaynıyor olduğu fikrinin doğruluğunu bildiğimizden, bunu yapmayız. Bir gökdelenin atlayacağımızda düşüp öleceğimizi biliriz. Gündelik yaşantımızda üzerimizdeki sıkıntılarla başa çıkabiliyoruz, çünkü dünya üzerine bilgilerimiz doğru. Eğer onlar doğru olmasalardı, ölürdük.

İlk görüldüğünde yeterli bir kanıt gibi durmaktadır. Örneğin, yemek yapacağınız zaman bile hareketleriniz çok sayıda doğru kabul edilen fikre dayanır. Yemeği hangi malzemelerden yapacağımız, ocağı yaktığımızda ne olacağı vb. fikirler olmadan yemek yapamayız. Buna pratik başarıya dayanan kanıt diyebiliriz, fakat bu kanıt (!) bir inancın doğruluğunu değil, olsa olsa onların kullanışlı olduğunu gösterir. Ortaya attığımız teoriler, gözlemlediğimiz veriler üzerinde kullanışlı bir sistem oluşturur. Bu sistem bize olayları başarılı bir şekilde yönetebilmemizi, kullanışlı tahminlerde bulunmamızı, geleceği öngörmemizi sağlar. Fakat bu onların doğruluğunu göstermez. *Felsefe Aracılığıyla Düşünme - Chris Horner, Emrys Westacott* adlı kitaptan alıntı yapacak olursam:

“Kopernik’ten önce kabul edilen Güneş Sistemi’nin merkezinde Dünya’nın bulunduğu ilişkin model, pragmatik açıdan hayli başarılıydı. O, gök bilimcilere gezegen ve yıldızların yörüngelerini, Ay ve Güneş tutulmalarını ve diğer benzeri olayları önceden doğru bir şekilde tahmin etme imkânı vermekteydi. Ancak biz bugün bu modelin, kullanışlı olmakla birlikte, gerçeğin doğru bir temsilini ifade etmediğini düşünüyoruz. O halde görülüyor ki, inanç sisteminin başarısı, pratik kesinliği o kadar çok sevmemizin ana nedeni olmakla birlikte, bu başarı

şüphecilerin talep ettikleri ve şüpheci olmayan filozofların arzu ettikleri kuramsal kesinliği vermemektedir.”

Burada, ılımlı şüpheciliğin etkisini bir adım daha fazla hissediyoruz. Eğer koyu şüphecilik kabul edilecek olsaydı, faydadan kalkan kanıt koyu septisizmi çürütecekti. Fakat ılımlı şüpheci biri için, “Bazı şeyler doğru olabilir” görüşü etkisini gösterdiğinden faydadan kalkan kanıt yeterli değildir.

Burada ise “teoriler” ile “doğa gerçekleri”ni karıştırdığımız ileri sürülebilir. Fakat bu, olayları pek değiştirmez. Sıradan bir doğa gerçeği, gözlemlere ve öncüllere dayanır. Peki ya o öncüllerin veya gözlemlerin doğru olduğunu nereden bilebiliriz? Eğer onların doğruluklarını bir kanıtla desteklemeye çalışırsak, o zaman asıl sorunu bir adım daha geriye itmiş oluruz, başka bir şey değil. Bu gösterilecek kanıtın doğruluğunu da başka gözlemlere ve öncüllere dayandırmak zorunda kalırız. Bu sonsuza kadar devam eder. Öncüller doğruluğunu göstermek için başka öncüllere ihtiyaç duyar.

Bu madde altında öğrenebileceğimiz bir şey vardır ki; bazı şeylerin “doğrulukları” çok sayıda veri ile desteklenir ve bunlar iş görür. Bilim, işe yarar sonuçlar verir. Bu sebeple her ne kadar mutlak doğruya ulaştıramayacak olsa da, bilime destek çıkmalıyız ve bilime güvenmeliyiz. Bize, doğruya en yakın verileri bilim sunacaktır. Doğruya asla ulaşamayız; doğruya en yakın bilgiye ulaşabiliriz ve o zaman da, “neredeyse kesin olarak” tabirini kullanırız. Kısaca bize faydası olan bilgileri kabul etme eğilimindeyiz. Fakat bir şeyin bize fayda sağlıyor olması, onun nesnel doğru olduğunu göstermez, ancak kabul edilebilir olduğunu gösterir. Bilim bize mutlak doğru sonuçlardan ziyade, kabul edilebilir olan en işe yarar görüşü verecektir. Aynı şekilde arkadaşımın sohbet ederken arkadaşımın varlığı şüpheye açıktır, o aslında var olmayabilir. Buna rağmen onun varlığını kabul etmek, pratik bir açıklama sunacaktır. Bu sebeple bunu kabul edersiniz. Basit ve doğal bir dille ifade edecek olursak şunu diyebiliriz: “Karşınızdaki güzel ve çekici kız, aslında yalnızca halisünasyon olabilir ve sizin kafanızda kurduğunuz bir tür yanılgı olabilir. Buna rağmen onunla ilişkiye girme konusunda tereddüt etmezsiniz, zira o kız gerçek olmasa bile onun gerçek olduğunu kabul etmek faydalıdır.” Pragmatik şüphecilik tam olarak budur.

Ayrıca, bir realist tarafından doğru bilgiye ulaşabileceğimiz iddia ediliyorsa, bunu bir

şekilde yapabilmemiz gerekir. Rasyonalizm bunu akılla yapabileceğimizi ve doğrunun akılla ölçülebileceğini savunur. Emprizm ise, doğruya duyularla ulaşabileceğimiz görüşündedir. Kritisizm, doğruya hem akılla hem duyularla/ deneyle ulaşabileceğimizi söyler. Entüsyonizm, doğrulara sezgi ile ulaşabileceğimiz görüşündedir. Bunun gibi çok sayıda akım, çok sayıda ölçüt bulunmaktadır. Diyelim ki doğrulara ulaşabiliyoruz; peki nasıl ulaşırız? Eğer doğrulara akılla ulaşacağımız iddia ediliyorsa “Doğrulara akıl ile ulaşırız” bilgisini bize kabul ettiren nedir? Burada kısır bir döngüye girilmez mi? Sonuçta kendini kanıtlayan bir önermeler dizisiyle karşı karşıyayız.

Kendini kanıtlayan şey “döngüsel mantık hatası”dır. Dolayısıyla, doğru bilgi varsa bile, buna ulaşamayacağımız sonucu çıkar. Argüman haline getirecek olursak:

- 1- Doğru bilgiye ya ulaşılabilir ya ulaşamaz.
- 2- Doğru bilgiye ulaşılabilirse, bunun bir ölçütü olmalıdır.
- 3- Doğru bilgiye ulaşmanın ölçütü X’tir.
- 4- “Doğru bilginin ölçütü X’tir” bilgisinin doğru olduğunu bilmek için X dışında bir ölçüte ihtiyaç duyulur.
- 5- Eğer böyle bir ölçüt bulunursa, bu sefer onun doğruluğunu başka bir ölçütle test etmek gerekir.
- 6- Bu sonsuza kadar devam eder ve döngüsel akıl yürütmeye girilmediği sürece doğru bilgi, sonsuza kadar geri çekilir.
- 7- Dolayısıyla doğru bilgiye ulaşamaz.

Ama burada farklı bir problemle de karşı karşıya kalmıyor muyuz? Yukarıda bahsi geçen problemin bir benzeri olarak, “Doğru bilgiye ulaşamadığımızı söylerken ‘doğru bilgiye ulaşamayız’ fikrinin doğruluğunu savunuyorsun ve doğruya ulaşmadığımız fikri ile doğruya ulaştığını iddia ediyorsun, tutarsız bir görüştesin” denebilir. Fakat koyu septisizmi anlattığım bölümde düşülen hataya burada da düşülmüş olunur. Nitekim “Doğru bilgiye ulaşamayız” ifadesi bir septiğin ağzından ulaşılan sonuç değil, bir septiği gözlemleyip septik olmayan birinin ağzından söylenmiş sözdür. Kısaca septik, “Doğru bilgiye ulaşamayız” demez; her ölçütün doğruluk değerini sorgulayıp sonsuza kadar soru sorar.

Nitekim “Doğru bilgiye ulaşamayız” ifadesi bir septiğin ağzından ulaşılan sonuç değil, bir septiği gözlemleyip septik olmayan birinin ağzından söylenmiş sözdür.

Bunu dışarıdan izleyen kişiye septisizmin doğru bilgiye ulaşamayacağı savını iddia ettiğini zanneder. Oysa ortada doğru bir önermeye dair savunma yoktur; yalnızca her önermeye dair sorular sorma eylemi vardır.

Geriye yöntemsel şüphecilik kaldı. Bu görüşe göre şüphe, kesin bilgiye ulaşılan kadar kullanılır. Şüphe, doğruluğa ulaşmak için kullanılması gereken araçtır. Fakat burada sorulması gereken; doğru bilgiye ulaştığımızı nereden bileceğimiz sorusu olmalıdır. Sonu olmayan bir yolda yolun sonuna gelmiş olduğumuz düşünülemez. Yukarıda yapılan savunmalarda, doğru bilgiye ulaşmanın mantıksızlığı ve imkansızlığı, bir çok şekilde gösterilmiştir. Bu durumda, şüphenin ulaşacağı bir hedef olmadığından; şüpheler, araç olmaktan çıkıp amaca dönecektir.

Sonuç olarak, felsefenin doğasının nesnel doğrular üretme olduğuna şüpheyle yaklaşan septisizm söz konusu olduğunda, felsefenin doğasından kalkan kanıtın üçüncü öncülü şaibeli bir duruma gelecektir. Felsefenin temel işlevinin soru sormak olduğunu söylemekte bir tutarsızlık yoktur. Tarih boyunca birçok felsefeci bu görüşe katılmıştır. Örneğin “İnsan her şeyin ölçüsüdür” diyen Protagoras ile bu sözü “İnsan, evrenle ilgili olarak ancak insanileşecek şeyi bilir. O ancak şeylerin insaniliğini bilir” olarak yorumlayan Anatole France bizzat septisizmi ifade eder. İlk önemli şüpheciler filozof olarak anılan Pyrrhon ise her türlü yargıdan kaçınılması gerektiğini önemle vurgulamıştır. Benzer şekilde, şüphecilik; Arkesilaos, Karneades ve Klitomakhos gibi filozoflar tarafından sürdürülmüştür. Felsefeyi sürekli olarak sorgulama çabası olarak gören filozofların, aslında felsefe yapmadığını savunmanın o kadar da geçerli olmadığını belirtmeliyim. Felsefenin temel özellikleri arasında felsefenin öznel olduğunu, sürekli bir arayış çabası içinde olduğunu, herhangi bir sonuca ulaşmama ve sürekli soru sorma üzerine kurulu olduğunu, temelinin soruya ve sorgulamaya dayandığını savunan felsefeciler, tarihte görece ağır basmış gibi durmaktadır.

Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali

Sinan DUYGULU & Kemal Cihat TOPRAKÇI

12-14 ağustos 2016

DOYASIYA BİLİM, GÖKYÜZÜ VE EĞLENCE

Rahat Konaklama İmkânı ve Türkiye'nin En Güzel Coğrafyası İçinde
DENİZ KIYISINDA, YEŞİLLİKLER İÇİNDE, IŞIK KİRLİLİĞİNDEN UZAK
TERTEMİZ GÖKYÜZÜ ALTINDA
Gözlem etkinlikleri, Paneller, Atölyeler, Konserler

KOZMİK
anafor

 BilimFili

Türkiye'nin en büyük astronomi topluluğu Kozmik Anafor başta olmak üzere, ülkenin en büyük popüler bilim platformları Bilimfili ve Evrim Ağacı işbirliğiyle düzenlenecek olan Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali **12-14 Ağustos 2016** tarihleri arasında gökbilim severlere kapılarını açıyor.

Çok geniş kapsamlı bir festival havasında gerçekleşecek olan etkinlik, astronomi gözlemleri için son derece berrak bir gökyüzünü ve diğer pek çok uygun şartı da bünyesinde barındıran Antalya/Olimpos'ta düzenlenecek. Bilindiği üzere, Türkiye'de bugüne kadar yapılmış olan gök bilim şenliklerinin hemen hepsinde karşılaşılan en büyük problem, etkinlik için yanlış yer seçimi veya organizasyon eksiklikleri nedenleriyle katılımcılara tam anlamıyla bir fayda sağlanamamış olmasından kaynaklanıyordu. Bugüne kadar düzenlenen en büyük gökyüzü/bilim etkinliklerinde bile ışık kirliliğinden uzaklaşmak istenildiğinde katılımcıların tuvalet, barınma ve yeme-içme gibi temel ihtiyaçları tam anlamıyla karşılanamıyordu. Bu ihtiyaçları üst seviyede tutabilmek adına daha uygun yerler seçildiğinde ise berrak bir gökyüzünden feragat edilmesi ve haliyle ışık kirliliği faktörüne fazlasıyla maruz kalınması durumu söz konusu oluyordu. Olimpos ise hem temel ihtiyaçların kolayca karşılanabilmesi, hem de ışık kirliliğinden son derece uzak olmasıyla bu konuda tercih edilebilecek en doğru yerlerden biri olarak kendisini gösteriyor.

Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali'nin en temel gayesi, gelişmiş ülkelerde şahit olunduğu üzere; Türkiye'de de gerçek anlamda kapsamlı bir bilim festivalinin düzenlenebilecek olduğuna olan inancın hayat bulması ve bu alandaki eksikliğin tam anlamıyla giderilmesi yönünde şekilleniyor. Bunun en temel göstergesi de Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali'nin üç gün boyunca yalnızca astronomi sunumları ve gökyüzü gözlemlerinden ibaret

olmaması yönüyle karşımıza çıkıyor.

Festival yerleşkesinin Olimpos'un muhteşem plajına çok yakın bir konumda olmasından dolayı, katılımcılar diledikleri zaman denize girip serinleyebilecek ya da festival alanlarında düzenlenecek olan canlı müzik organizasyonlarında eğlenebilecekler. Festival süresince katılımcıların konaklama ihtiyacı, alanda özel olarak ayrılmış bölümde kuracakları çadırlar ve ayrıca Olimpos'a özgü Bungalov ağaç evlerde kalmak suretiyle karşılanmış olacak. Katılımcıların yemek ihtiyacı ise festival kapsamında ekstra bir ücret ödmeden organizasyon kapsamında giderilmiş olacak. Başta Kozmik Anafor Yönetim ekibi olmak üzere, Bilimfili ve Evrim Ağacı'nın da katılımı ile yaklaşık 35 kişilik bir ekip ile planlanan organizasyon kapsamında; gün boyu Astronomi ve bilim sunumları, atölye çalışmaları ve gece geç saatlere kadar gökyüzü gözlemleri gerçekleştirilecek. Katılımcılar kendilerine iletilecek olan günlük program dahilinde dilerlerse sunumlara, dilerlerse atölye çalışmalarına katılarak keyifli vakitler geçirebilecekler.

Kozmik Anafor ve Bilimfili ve Evrim Ağacı ekibi olarak, sponsorlarımızın da katkılarıyla Türkiye'nin bu en kapsamlı ve büyük Astronomi festivalinin mimarları olmaktan duyduğumuz gururu paylaşmak istiyoruz. Festivale katılım hakkı kazanmış tüm astronomi gönüllüleri gibi, festival tarihinde Olimpos'ta buluşmayı biz de büyük bir heyecanla bekliyor olacağız. Türkiye'nin en büyük astronomi ve bilim festivalinde görüşmek dileğiyle...

30'uncu Yılında Amatör Astronomi Topluluğu

Özgür Can ÖZÜDOĞRU

Halley kuyruklu yıldızı yaklaşıyordu. Dünya'daki tüm gökyüzü severler bu heyecana kapılmış ve 76 yılda bir geçen bu kuyruklu yıldızı görmek için sabırsızlanıyordu. Peki ya Türkiye'de yaşayan meraklı insanlar?

ODTÜ'de farklı bölümlerde okuyan bir grup hevesli genç harekete geçti. Ellerindeki ve okulun kütüphanesindeki kitapları kurcalayarak hem bilgi edinip, hem de bu dünyaca ünlü fenomeni yakalamak için çaba harcadılar. Yaptıkları ve daha sonra tarihe, Birinci Ulusal Gökyüzü Gözlem Şenliği olarak geçecek olan etkinlik sonrasında, gökyüzüne meraklı bu bir grup üniversite öğrencisinin aralarındaki bağın nereye varacağı belli olmuştu. Sonraki yıllarda da çalışmalarını sürdürebilmek için bir topluluk kurmaya karar verdiler: ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu.

Fizik Bölümü'nde kendilerine destek olacak hocaları aramaya başladılar. Şimdilerde tecrübe dolu ak saçlarıyla Çanakkale Üniversitesi'nden yakın zamanlarda emekli olmuş öğretim görevlisi Prof. Dr. Osman Demircan, o dönemde; akademik kariyerine yeni başlamış bir akademisyendi ve topluluğun kaderini değiştirecek dilekçeyi yazdı. ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu, kurulması için gereken akademik desteği almış, ODTÜ tarafından şu anda Fizik Bölümü Kantini olarak kullanılan kulübe, topluluğa tahsis edilmişti. Türkiye'nin ilk Amatör Astronomi Topluluğu bu şekilde kurulmuş oldu.

Yıllar boyunca ODTÜ-AAT; bünyesinden yüze yakın bilim yazarı, bilim insanı, gökyüzü fotoğrafçısı ve yüzlerce öğretmen çıkardı. ODTÜ Fizik Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Sinan Kaan Yerli, Kanada'da bulunan British Columbia Üniversitesi Profesörü Bülent Uyaniker, uzun yıllar Bilim ve Teknik dergisinde yazılar yazmış, şu anda Bilim Çocuk dergisi editörlüğünü yapan Alp Akoğlu ve NASA tarafından yapılan yarışmalarda onlarca defa ödül almış, şu anda gökyüzü fotoğrafçılığı konusunda

en önemli kurum olan "The World At Night (TWAN)" grubunda fotoğrafçı olan Tunç Tezel, topluluk içinde aktif olarak bulunup, sonrasında buraya harcadıkları vakit sayesinde önemli yerlere gelmiş eski üyelerimizden yalnızca birkaçıdır. Bu isimler haricinde, dönemin Türkiye Astrofizik camiasının Prof. Dr. Mehmet Ali Alpar, Prof. Dr. İbrahim Küçük gibi isimler de topluluğa uzunca yıllar akademik danışmanlık yaptı.

ODTÜ-AAT üyelerinin eksik gördüğü bir nokta daha vardı. 90'lara doğru Türkiye'de astronomi ve astrofizik alanında yayın yapan hiçbir dergi bulunmamaktaydı. Bilim ve Teknik, genel kapsamıyla bu eksiği gidermeye kimi zaman yetiyordu ancak, o dönemin ODTÜ'lü yıldız çocukları (bizler, topluluk üyeleri olarak kendimize "yıldız çocuğu" diyoruz), Türk Astronomi Derneği (TAD) ile bir araya gelip, darbe yıllarının ardından uzunca süredir çıkarılmayan "Gökyüzü Bülteni" dergisini yeniden hayata getirmeyi amaçladılar. ODTÜ'nün

Amatör Astronomi Nedir?

Astronomi; uzay, evren ve gökyüzü ile ilgilenen, Dünya'mız dışında bulunan bütün evren olaylarını bir bütün olarak inceleyen bilim dalıdır. Diğer gezegenlerin yüzeyini inceleyen Astrojeoloji, Dünya dışı yaşamı araştıran Astrobiyoloji, gök cisimlerinin hareketleriyle genel özelliklerini gözlemleyip evren hakkında var olan bilgiyi artırmayı amaçlayan astrofizik gibi alanları içinde barındırır.

Ancak bunlar, akademik bilimsel alanlardır. Bunun haricinde, bir teleskop yahut dürbünle gökyüzüne bakmak, gök cisimlerini izlemek güzel bir hobidir ve herhangi bir akademik bilgi birikimi gerektirmez. İşte amatör astronomi, akademik işlerin yanı sıra, çoğunlukla zevk için, yeni şeyler öğretmek ve öğrenmek için gökyüzüne bakan herkesin içinde bulunduğu bir alandır.

3. ASTRONOMİ HAFTASI

ODTÜ AMATÖR ASTRONOMİ TOPLULUĞU

YER: ODTÜ FİZİK BÖLÜMÜ TARİH: 15-20 EKİM 1990

Fotoğraf: ODTÜ-AAT'ın organize ettiği Astronomi Haftası etkinliklerinin üçüncüsünün organizasyon komitesi. Sonraları bu etkinlik, ODTÜ'nün ders yükünün artırılmasıyla paralel olarak "Astronomi Günleri" ve son olarak "Astronomi Günü" haline geldi.

karmaşık bürokrasisi ile yaşanan bir takım sıkıntıların ardından, basılı yayın olarak "Gökyüzü" ortaya çıktı. Dergi, 10 yıl kadar bir süre boyunca, tümüyle ODTÜ-AAT tarafından yazılıp, tasarlanıp, basıldı. Şimdilerde Gökyüzü Bülteni'ne, elektronik dergi olarak ücretsiz bir şekilde TAD web adresinden ulaşılabilir. ODTÜ-AAT, hala yazıların bir kısmını hazırlamaya devam ediyor.

İnternet çağına girildiğinde, astronomi alanında Türkçe yayın yapan ilk web adreslerinden biri olan gokyuzu.org adresi, o dönemin "yıldız çocukları"na alındı. Yıllardır basılı yayınlarla, sempozyumlar, derslerle elinden geldiğince çaba harcayan topluluk, sonradan zaman içerisinde astronomi camiasının bir yillığı haline geldi. Günümüzde Türkiye'de astronomi ile ilgili en çok tıklanan üçüncü web adresi, şimdiki yıldız çocukları olan bizler tarafından güncel tutulmaya devam ediyor.

Topluluğun şu anki ekibi olarak, bu büyük mirasa yaraşır bir topluluk yaratmaya çalışıyoruz, okullara seminerlere, gözlemlere gidiyoruz, internette bilimle ilgili her alanda insanlara destek olmaya çalışıyoruz,

yazılar yazıyoruz. Geçtiğimiz yıl Şubat ayında ODTÜ'de gerçekleştirilen Ulusal Astronomi Kongresi'nde, topluluğumuz organizasyon komitesini oluşturdu. Sonrasında yapılan Ulusal Astronomi Öğretmenleri Semineri organizasyon ekibinde yer aldık. Bu sene Eylül ayında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde yapılacak olan Ulusal Astronomi Kongresi'nde, önceki emeklerimizden ötürü yeniden organizasyon komitesinde bulunuyoruz. En son, 12 Mart Cumartesi günü, topluluğumuzun kuruluşunun 30'uncu yılını anmak amacıyla bir sempozyum gerçekleştirdik. Gerçekleştirilen bu sempozyumun ardından da, daimi üyelerimizle (topluluğumuzun eski üyeleri kendilerini bu şekilde tanımlamaktadır), hep beraber bir kokteyl verdik. 30 yılın çeşitli dönemlerinde topluluğun idaresinden sorumlu kişiler bir araya geldi, hasret giderdi, kimi zaman duygusal anlar yaşandı.

Yıldızlı bir gökyüzünün altında, kimi zaman gözyaşlarıyla kimi zaman kahkahalarla, tüm zorluklara rağmen ODTÜ-AAT, Türkiye Astronomi Camiası'nın amiral gemilerinden

birini oluşturmaya devam ediyor. Tek gayemiz olan, Türkiye’de bilimin, astronominin ilerlemesini elimizden geldiğince savunuyoruz. Umarız ki, Türkiye’deki her bireyin huzur içinde göğe bakabildiği refah dolu zamanlarda, insanlara daha fazla bilgi verebilme olanağı bulabiliriz. Yıldızınız bol olsun!

ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu olarak saygılarımızla,

Daha fazla bilgi için:

* gokyuzu.org

Topluluğumuzun kurucu üyelerinden Hülya Tunçay’ın yaptığı açılış konuşmasının tam metni.

* http://gokyuzu.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1073:konusmametni&catid=7:topluluk-hakk

* Kısaltılmış bağlantı: <http://tinyurl.com/gnyux6h>

* 30 Yılda birikmiş fotoğraflardan oluşan “Bir Zamanlar AAT Fotoğraf Albümü”: <http://tinyurl.com/zsmb8lh>

** Özgür Can Özudoğru, ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu'nun Yönetim Kurulu Başkanıdır*

Laiklik Mücadelesi İçin Neden Öncelikle Dinsel Düşünce Tasfiye Edilmeli?

Ozan KIRATLI

Dinlerin beslendiği en önemli kaynak korkudur! Korkuyu besleyen her sistem dinsel grupların dostu olmuştur ve olmaya devam edecektir. Özgür düşünce ve birey ancak korkunun yokluğuyla var olabilir. Özgür düşünce ve birey laikliğin de teminatı niteliğindedir. Bu da ancak korkunun ortadan kaldırılmasıyla mümkündür.

Bu ayki yazımla hem herkese “Merhaba!” diyecek, hem de laiklik için dinsel düşüncenin sosyal hayattan nasıl tasfiye edilmesi gerektiği üzerine bir yazı yazacaktım. Fakat, bugün sabah ABD’nin Florida Eyaleti’nin Orlando şehrindeki en gözde gey barına yapılan saldırıyı haber almam üzerine, yazımın konusunu ve içeriğini de biraz modifiye etmem gerektiğine kanaat getirdim. Bu yazıda dinsel düşünce biçiminin neden laikliğin önünde engel olduğuna odaklanacağım. Bir kaç farklı konudan bahsedip sonda hepsini birleştirmeyi planlıyorum.

Malum, bütün dünyanın gözü Fransa’da düzenlenen Avrupa Kupası maçlarındayken ve herkes tetikte bir saldırı olacak mı, olmayacak mı diye beklerken, 12 Haziran 2016’da ABD’de tam da “Onur Haftası” etkinlikleri düzenlenirken ABD tarihinin en kanlı saldırılarından biri olarak tarihe geçen homofobik bir saldırı düzenlendi. Saldırının faili, hangi dine mensup olduğundan bağımsız olarak (radikal) bir dindar. Peki bu sonuç şaşırtıcı mı? Farklı cevaplar gelebilir, ama basitçe bu fikirleri şu iki başlık altında toplayabiliriz: 1) Sonuç şaşırtıcı değil. 2) Gerçek ... bu değil (... yerine istediğiniz dini koyabilirsiniz).

“Sonuç şaşırtıcı değil” diyen insanların size yeterli istatistikleri vereceklerini, 27 Kasım 2015 Colorado saldırısı gibi katliamları ve yine din adına yapılmış onlarca farklı saldırıyı hatırlatacaklarını göz ardı etmemek gerekir.

Burada birincil amaç, bütün bu korkunç cinayetlerin ortak noktasını bularak buna dikkat çekmektir. İkincil amaç ise bunun asıl suçlusunun insanların birbirlerine düşman olmasına sebep olan dinsel sistem olduğunu insanlara anlatmaktır. Fakat bunu özellikle de kendisini “inanan” olarak tanımlayan insanlara ulaştırmak pek de kolay değildir ve insanlara bu şekilde suçlayıcı bir tavırla yaklaşmak da sonuç almak açısından pek işe yarar bir yöntem sayılmaz.

27 Kasım 2015’te Rober L. Dear Planlı Ebeveynlik (Planned Parenthood) kliniğine saldırarak 2 kişiyi öldürmüş, 9 kişiyi yaralamıştı. Mahkemede saldırıyı dini inancı gereği yaptığını ve arkasında olduğunu ifade etmişti.

Bu örneği seçme sebebim yapanın bir Hristiyan olması ve bu tür bir şiddetin bütün dinlere özgü olmasıdır.

Bunun yanında “Gerçek ... bu değil” diyen insanlar size bunun küçük bir grup tarafından yapılan şeylerin büyük bir gruba mal edilmemesi gerektiğine dair, ufak konuşmalar yapacaklardır. Siz örnekleri çoğalttıkça size “Hitler de”, “Stalin de” ile başlayan cümleler kuracaklardır. Aslında Hitler’in dindar bir kişi olmasına ve ateizm adına hiç katliam yapılmamış olmasına rağmen, bu yalan yanlış fikirlerin yaygınlığı ciddi bir tehlikenin de işareti niteliğindedir.

Yukarıda bahsettiğim yanlış argümanlardan da beslenen ama daha da vahim olan bir gerçek vardır ki; o da, ateistlerin, ortalamada etik değerleri en gelişkin gruplardan biri olmasına rağmen, dünya genelinde en az güvenilen insan topluluklarından olduklarıdır. Bunun altında Tanrı’nın varlığına inanmayan birinin ahlaklı olamayacağı düşüncesi yatar. Çünkü hayatı boyunca sorgulamadan Tanrı korkusu ile yetiştirilmiş bir insan yaptıklarını da Tanrı’nın ceza mekanizmasından korktuğu için yapar. Bu sayede özellikle de dini yönü ağır basan toplumlarda ahlak eşittir din denklemi kurulmuş olur. Bu durum, halkının kendisini muhafazakar

olarak tanımladığı pek çok ülke için geçerlidir.

Türkiye de halkı muhafazakar olan ülkelerden biridir. Ahlak eşittir din denkleminin çok iyi işlediği bilindiğinden, ülkemizde din derslerinin adı “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi”dir. Muhafazakar yönetimlerin buradaki amacı, ahlak kavramını din üzerinden pekiştirmek suretiyle devlet nezdinde geçerli dinin gereklerini yerine getirmeyen insanları ahlaksız ilan edebilmektir. (Bu noktada muhafazakar yönetimlerle geçerli dinin tapınaklarının arasındaki “tamamen duygusal” bağlardan bahsetmek gerek, fakat konuyu dağıtmamak adına ve bununla ilgili yazılmış çizilmiş çok yazı olduğu için okuyucunun hoşgörüsüne sığınıyorum.)

Halkın bilinçaltında ise “En güvenilir Tanrı benim Tanrım, benim Tanrıma inanan insanlar en ahlaklı olacaktır. Başka Tanrılara inananlar daha az ahlaklı olsa da bir ahlakları vardır. Bir dine inanmıyorsa ahlaklı da olamaz” fikri oluşacak; bu fikir kültürel ortamın (sosyal hayat, televizyon, gazete, sosyal medya vs.) da etkisi ile iyice pekişecektir. Bundan sonra yazacağım bütün yazılarda bu pekişmiş fikirlerin nasıl yıkılacağından ve dinsel düşünceyle nasıl mücadele edebileceğimizden bahsediyor olacağım.

Biraz da tanımlarla devam edelim. Çünkü tanımları net yaptığımız takdirde, ileride bu tanımlara dönerek tartışmalarımızı bunun üzerinden yürütmemiz daha kolay olacaktır. Laiklik, en basit tanımı ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak bilinir, aslında bu çok da açık bir tanım değildir. Laiklik özünde toplumsal yaşamı belirleyen kuralların dinsel kurallara bakılmaksızın, anayasa ve yasalarla garanti altına alınması anlamına gelir; bu da aynı zamanda dinsel liderlerin devletle bağlantılarının tamamen koparılmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın İkinci Maddesi gereğince laik bir hukuk devletidir, ve Dördüncü Madde gereği İkinci Madde değiştirilemez. Bu noktada Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan tutun da imamların ve camilerin devlet tarafından yönetilmesi ve din derslerinin müfredatta olması aslında tamamen anayasaya aykırılık teşkil eder. Ama tanımların detaylı yapılmamasından dolayı, bugün bu kurumlar varlıklarını sürdürmekte ve hızla büyümektedirler. Bu durum aslında beklenmez bir sonuç değildir, çünkü dünyanın bir çok ülkesindeki dini kurumlar, aslında Fransız İhtilali ile tamamen kaybettikleri iktidarı tekrar

elde etmenin peşindedir. Bundan da başka bir yazımda daha detaylı bahsedeceğim.

İkinci önemli tanımımız dinsel düşünce. Dinsel düşünce biçiminin keskin sınırları olmamakla beraber, en genel tanımıyla skolastik, sorgulamadan kabul eden, sorgulamaya kapalı ve/veya değişmeyi reddeden her tür düşünceyi dahil etmek gerekir. Bu büyük yanılsa sadece bir dine inanan insanlar değil, çevremizdeki ateist insanlar da sıkça düşmektedir. Kendisini “dinsiz”, “tanrısız”, “ateist” ya da farklı bir şekilde tanımlayan insanlar farklı düşüncelere açık olmalı ve gelen her eleştiriyi ciddiyetle dinleyerek, bu eleştirilerden kendilerine düşen payı çıkarabilmelilerdir. Kısacası bu düşünce biçimiyle mücadelemiz, sadece diğer insanlarla değil aynı zamanda kendimizle de olacaktır. Çünkü değişim bireyden başlar.

Bunun altını çiziyorum, çünkü özellikle de dinsel değerleri öncelikli olan bir toplumda yetişmiş bireyler, kendilerine yarattıkları liderleri büyütme ve ilahlaştırmaya daha yatkındırlar. Bu noktada da dinsiz olduğunu iddia eden insanlar aslında bir dinleri olduğu eleştirisine maruz kalacaktır. O yüzden bu düşünüş biçiminin öncelikle kendimizde değişmesi birincil öncelik teşkil eder.

Peki bütün bu uzun giriş yazısının özü ne? Aslında herkesin bildiğinden farklı bir şey söylemek değil. Verileri önümüze koyduğumuzda ortaya çıkan tablo açık. Dinsel düşünce korkudan ve bilgisizlikten beslenir. Bunun önüne engel koymanın yolu, insanları laik toplum düzeninin onların haklarını daha iyi koruyacağına ikna etmekten geçer. Fakat bunu yapabilmek için önce insanların güvendiği bir grup olmak gerekmektedir. Bunun için ateistlerin aslında neden etik değerlere çok önem verdiğini insanlara gösterebilmek gerekir. Bu aynı zamanda dinin yarattığı korku duvarının yıkılması ve karşıdaki insanlara bildiklerinin sorgulanması anlamına gelmektedir. Bu güven kazanımı aynı zamanda büyüyen nefretin önünde önemli bir set olacaktır. Bu noktada politik yaklaşımlar benimsememiz gerektiğini düşünüyorum. İlerideki yazılarımda burada bahsettiğim konuları detaylandırarak ve kendimce izlenebilecek bir yol haritası çıkarmaya çalışacağım ve söz veriyorum daha kısa yazacağım.

Dünya-Güneş Mesafesi Ne Kadar Hassas?

Zafer EMECAN

Güneş ile Dünya arasındaki uzaklık değişmez mi? Çoğunuz bu soruya “evet değişmez” diye cevap verebilir. Astronomi ile ilgilenenleriniz ise, “değişir elbette, eliptik yörüngesi sebebiyle yıl içinde Güneş’e olan mesafemiz 5 milyon km kadar farklılık gösterir” diyecektir. İkinci cevap doğru.

Eliptik yörüngemiz nedeniyle Dünya, Güneş’e periyodik bir yaklaşma/uzaklaşma halindedir. Ancak, Dünya’nın Güneş’e uzaklığı sadece bu değişimle sınırlı değildir. Biz elips yörünge şeklimiz nedeniyle gerçekleşen yıllık değişime değil, bu yörüngenin zamanla değişip değişmediğine, sabit olup olmadığına bakacağız.

Gezeganimiz Güneş’e ortalama 150 milyon (tam olarak 149,597,870) km uzaklıktadır. Bu rakam “ortalama”dır, çünkü yörüngemiz elips biçiminde olduğundan ülkemizde kış yaşandığı dönemlerde Güneş’e uzaklığımız 147 milyon kilometre iken, yaz başlarken 152 milyon kilometre uzakta yer alırız. Aradaki fark tam 5 milyon kilometredir.

Peki kışın 147 milyon, yazın 152 milyon km

uzaktayız ama, Dünya’nın Güneş’e uzaklığıyla ilgili bu ölçülen rakamlar sabit mi? Yani, 10 yıl, 100 yıl veya 1.000 yıl önce de mi böyleydi?

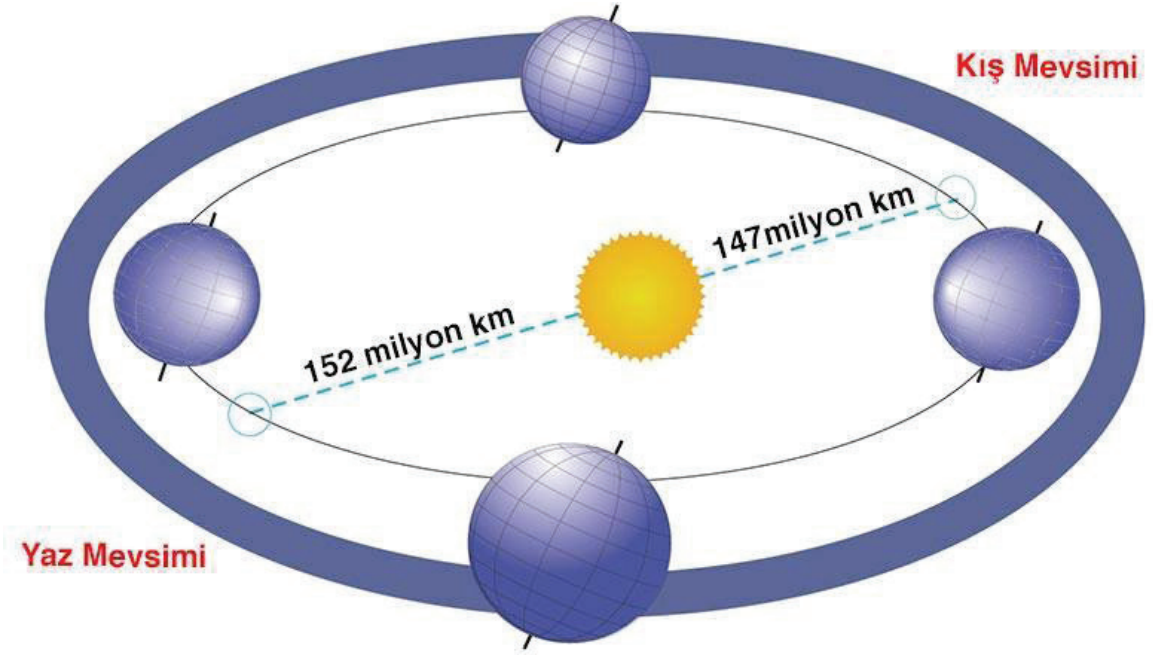
Bu sorunun cevabı, hayır!

Peki bu uzaklık niye artıyor ve Güneş’ten her yıl 15 cm uzaklaşmamıza rağmen Dünya’ya niye bir zarar gelmiyor?

Güneş’ten uzaklaşmamızın birkaç sebebi var: Öncelikle Güneş, çekirdeğinde nükleer reaksiyonlarla enerji üretiyor. Bu enerji üretimi kütesinin sürekli azalması demektir. Ayrıca, Güneş rüzgarları yoluyla da sürekli bir kütle kaybı söz konusu. Yıldızımızın bu iki yolla kaybettiği kütle, her saniye milyonlarca tondur. Rakam size büyük gelebilir ama, her saniye kaybedilen milyonlarca ton madde, Güneş için pek anlam ifade etmez, çünkü kendisi çok ama çok büyüktür.

Yine de, bu kütle kaybı Güneş’in zayıflamasına ve kütle çekim gücünün çok hafif biçimde azalmasına neden olur. Kütle çekim gücü azalan Güneş, gezegenimizi az da olsa daha zayıf biçimde çekeceğinden, Dünya yavaşça Güneş’ten uzaklaşır.

Uzaklaşmamıza neden olan bir diğer mekanizma da, Dünya ile Güneş arasında yaşanan gel-git savaşıdır. Evet, tıpkı Ay gibi Güneş de gezegenimiz üzerinde gel-git yaratır. Aynı biçimde Dünya da Güneş’te gel-

gitlere sebep olur. Bu gel-git döngüsünün sonucu şudur; Güneş'in kendi çevresindeki dönüş hızı Dünya yüzünden her yıl 0.00003 saniye yavaşlar. İki gök cismi arasındaki yörünge sisteminde "açısal momentum" korunmak zorunda olduğundan, Güneş'teki bu yavaşlama Dünya'nın yörünge hızına eklenir. Hızlanan Dünya ise, Güneş'ten uzaklaşır. (Bu konuyla ilgili şu yazımızı okuyarak daha fazla bilgi alabilirsiniz)

Sonuçta, hem Güneş'in kilo vermesi, hem de gel-git savaşları, Dünya'yı Güneş'ten her yıl 15 cm kadar uzaklaştırır.

Şunu da belirtmek gerekiyor ki, Dünya'nın Güneş'e uzaklığı sadece yukarıda yazdığımız etkenler nedeniyle değişmez. Çünkü, sistemimizde yalnız değiliz. Bize en yakın gezegen olan Venüs'ün de Dünya yörüngesi üzerinde etkisi vardır (bizim de onun üzerinde var). Yine, Mars ve sistemimizin dev gezegeni Jüpiter de Dünya'nın yörüngesini etkiler.

Dünyamız, her yıl yaklaşık olarak 15 cm kadar Güneş'ten uzaklaşır. Yani, yukarıda verdiğimiz ortalama uzaklık değeri her yıl 15 cm artar. Bu da şu anlama geliyor: 80 yıl yaşayan bir insan, ömür süreci boyunca Güneş'ten 12 metre uzaklaşır. Daha başka bir örnek verelim: Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethettiğinden beri Güneş'ten yaklaşık 84 metre uzaklaştık.

Gezegenlerin bu etkileri oldukça karmaşık, küçük ve düzensizdir. Fakat, yüzlerce, binlerce yıllık zaman dilimleri söz konusu olduğunda yörüngemize büyük etkiler yaptıkları görülür.

Tamam, Dünya'nın Güneş'e uzaklığı her yıl santim santim artıyor, yüzyıllar içinde bu artış metreleri, binyıllarda kilometreleri buluyor ama niçin bize birşey olmuyor?

Bunun da cevabı şu: Güneş Sistemi'ndeki denge öyle "hassas" değildir. İlla ki bir dengeden söz edeceksek, "kaba" bir denge vardır. Bize niçin birşey olmadığıyla ilgili, "habitable zone" konusunu araştırmanız faydalı olur.

Güneş Sistemi sakin, sabit bir yer değildir. Sürekli değişim içindedir ve varlık süreci boyunca büyük değişimler yaşanır. Gezegenlerin hiçbirisi şu anda 100 milyon yıl önceki konumunda değil. Güneş 100 milyon, 300 milyon, 500 milyon yıl önceki Güneş değil. Çok fazla şey değişti ve çok fazla şey değişecek.

Ancak, milyon yıllık bu "kısa" evrensel zaman dilimlerine göre insan ömrü bir hiçtir. Devletlerin ömrü bir hiçtir, imparatorlukların yüzlerce, binlerce yıllık ömür süreci yok hükmündedir. Canlı türlerinin yeryüzünde var oldukları süreler bile çok kısadır ve bu değişimleri algılayamayız. Bize her şey aynıymış gibi gelir ama, hepsi muazzam bir hızla ve düzensiz biçimde değişir.

Dünya Devi Çin'de Sekülerizm

Emre YORGANCIGİL

21'inci yüzyıl yeni bir Dünya devini doğuruyor. Çin 2009'da Japonya'yı geçtiğinden beri ABD'nin ardından dünyanın en büyük ikinci ekonomisi durumunda. Yıllardır ABD'den daha hızlı biçimde büyüyen Çin'in, en geç 2030'a kadar dünyanın en büyük ekonomisi haline gelmesi bekleniyor.

Artan ekonomik gücüyle birlikte Çin, dünya sahnesinde giderek büyük bir oyuncu haline geliyor; otomotivden elektroniğe, ayakkabıdan oyuncağa Çin malları bütün dünyayı sarıyor. Çin'in kültürel zenginliği de dünyaya açılıyor, Çin edebiyatı ve sineması giderek tanınıyor.

Beş bin yıldır yazılı kültürel geleneğe sahip olan Çin medeniyeti, inanç ve felsefi düşünceler açısından da Batı medeniyetinden oldukça farklılaşıyor. Millattan önce 5. yüzyılda yaşamış olan filozof Konfüçyüs, Çin medeniyetine kendi adıyla anılan çok güçlü bir ahlaki ve sosyal öğreti bırakmıştı. Ortadoğu'nun tek tanrılı dinlerinden farklı olarak Konfüçyüsçülük'te, evreni ve dünyayı yaratan mutlak bir tanrı yoktur. Konfüçyüs'ün sözleri ilahi ve dogmatik bir nitelik taşımaz, sadece Çinliler'in günlük hayatına rehber olacak bir öğreti niteliğindedir. Konfüçyüsçülük'ün nadir inanç pratiği, bireylerin baba, dede ve atalarına saygı ve hürmetini bildirmesi, hatta adak adamasıdır.

20'inci yüzyıl boyunca dünyaya açılan Çin'de rasyonalizm ve bilimsel düşünce de

yayılmaya başlamıştır. Konfüçyüsçülük'ün akılcı temelleri sayesinde Çin toplumu, bilimsel ve seküler fikirlere Ortadoğu toplumlarının aksine kolayca ve şiddet göstermeden uyum sağlamıştır. 1949'da Mao Zedung'un önderliğinde gerçekleşen Komünist Devrim, Çin toplumundaki akıldışı inanç ve geleneklere savaş açmış, eğitim yoluyla geniş bir sekülerleşme dalgası başlatmıştır.

Çin bugün en güçlü seküler devletlerden biridir, ülke yönetiminin hiçbir basamağında dinsel referanslara yer verilmemektedir. Çin toplumunun büyük bir kısmı kendini "inançsız" olarak tanımlamaktadır. Budist, Hristiyan ve Müslüman azınlıkların, toplum düzenine tehdit oluşturmayacak sınırlar içerisinde dinlerini yaşamalarına izin verilmiştir. Dünya

Konfüçyüsçülük'ün en önemli ilkesi bireylerin toplumsal sorumluluklarını dürüstçe ve ahlaklı biçimde yerine getirmesidir. Binlerce yıllık devlet geleneğine sahip olan Çin'de, devlet memurlarının bu ilkelerle eğitim görmesi ve mesleki görevlerini yerine getirmeleri beklenir. Çin Medeniyeti'nin baskın felsefesinin 2500 yıldır günlük hayatla bu kadar iç içe olması, Çin toplumunu seküler dünya görüşlerine oldukça yatkın hale getirmiştir. Bağnaz ve dogmatik dini akımlar, Çin tarihi boyunca silik kalmış ve ülkeyi yönetecek güce erişememişlerdir.

devi seküler Çin devleti, 21'inci yüzyılda dinsel radikalizmden bunalan dünya için adeta sigortadır. Tek tanrılı Batı medeniyetleriyle karşılaştırılınca 2500 yıllık Seküler bir geleneğe sahip olan Çin, dinsel bağınazlık ve radikalliğe müdahale etmekte tereddüt etmeyecektir.

Umuyoruz ki; güçlenen Çin, Dünya sahnesinde her zaman seküler yönetimleri destekleyecek, ekonomik çıkarlar için uygarlık düşmanı hareketlere prim vermeyecektir. Dünya'nın yeni lideri öncekilerin aksine tanrısız olacak ve dünya sahnesinde seküler dalga tekrardan yayılacaktır.

Geçmişte açıkça Hristiyan inancına referanslar veren başkan ve yönetimlere sahip olan ABD, uluslararası müdahalelerinde seküler tepkiler göstermekte yetersizdir. Suriye örneğinde olduğu gibi, seküler ulus devletlere karşı şeriatçı El Kaide uzantılarını desteklemek gibi akıl almaz hatalar yapmıştır.

Kaynakça-İleri Okumalar

- “Dünya, Bir Kılavuz”-Göran Therborn, versus kitap, 2012

https://en.wikipedia.org/wiki/Irreligion_in_China#cite_note-CFPS2012-013CGSS-1
<https://berkleycenter.georgetown.edu/posts/elizabeth-zehe-on-secularism-in-china>

Cumhuriyet Türkiye'si'nin Laiklik Raporu Din-Devlet Ayrımı mı? Din-Dünya Ayrımı mı?

Osman BUDAK

Tarihimizde laiklik alanındaki tartışmasız en büyük sıçrayış, Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan 1923-1950 arası dönemdir. Bahsettiğimiz dönemi, coğrafyamızda yeni yeni filizlenen laiklik fikrinin çok ileri bir atılımı olması nedeniyle önemsiyoruz.

Cumhuriyet iradesinin, laikliğe “Din ve Devlet işlerinin ayrımı” olarak bakmadığını, bu konuda daha radikal ve gerçekçi olan “Din ve Dünya işlerinin ayrımı”nı benimsediğini örneklerle göstermek istiyoruz. Mustafa Kemal’e ait olan elyazmalarını da konunun bütünleyicisi olarak yazımıza ekliyoruz.

Cumhuriyet Halk Fırkası 1927 Tüzüğü

Cumhuriyet Halk Fırkası’nın 22 Ekim 1927 tarihli Nizamname (Tüzük)’sinin üçüncü maddesi laikliği şöyle izah etmektedir:

“Fırka; inançları ve vicdanları, siyasetten ve siyasetin çeşitli bozulmalarından kurtararak, milletin siyasî, toplumsal, iktisadî bütün kanun, teşkilat ve ihtiyaçlarını müsbet ve tecrübevî bilim ve fenlerin çağdaş medeniyete bağışladığı ve sağladığı esas ve şekillere uygun olarak gerçekleştirmeyi, yani devlet ve millet işlerinde din ile dünyayı tamamen birbirinden ayırmayı en önemli esaslarından sayar.”

Kemalizm, dünya işlerinde din dışılığı savunmuş ve laiklik tanımını da buna göre yapmıştır. Daha sonraki 1931, 1935 ve yine Mustafa Kemal’in 1939

Kurultayı için bizzat hazırladığı taslaktaki ifadeler de aynı minvaldedir.

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın Meclis Konuşması

CHP’nin altı ilkesinin Anayasa’ya konması sırasında, Mustafa Kemal’in değişmez İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın 5 Şubat 1937 tarihli meclis konuşması anlamlıdır. Kaya, bu konuşmasında laiklik ile ilgili şu sözleri sarf eder:

“Laiklikten maksadımız, dinin memleket işlerinde müessir (etkili) ve âmil (etkin) olmamasını temin etmektir. (...) Biz diyoruz ki, dinler vicdanlarda ve mabetlerde kalsın, maddî hayat ve dünya işlerine karışmasın; karıştırmıyoruz ve karıştırmayacağız.”

Kemalistlere göre; dinler birer ideolojidir ve yapılan devrimler eski topluma ait olan bu ideolojileri hedef almıştır. Dinleri kişilerin vicdanına hapsedmek işte bu ideolojik hedefin yerine getirilmesidir. Zaten bu dünyaya ait olan bir olguyu sınırlandırma, bir anlamda elini kolunu bağlayarak onu işlevsizleştirme işidir.

Mustafa Kemal'in Elyazmaları

Dinin dünya işlerinden ayrılma vurgusu yanı sıra Mustafa Kemal'in doğrudan kendi yazdığı elyazmalarından dinin ne olarak görüldüğü de bugün artık sır değildir.

Medeni Bilgiler Kitabı

Mustafa Kemal'in bizzat kendi yazdığı ve Afet İnan adına yayımlanan Medeni Bilgiler kitabı Kemalist devrimin dinsel anlayışı nasıl irdelediğini görmek açısından önemlidir. Kitabın "Millet" başlığında yazılanların bir kısmı şöyledir:

"Türk'ler Arap'ların dinini kabul etmeden evvel de büyük bir millet idi. Arap dinini kabul ettikten sonra, bu din, ne Arapların, ne aynı dinde bulunan Acemlerin ve ne de Mısırlıların vesairesinin Türk'lerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir şekilde tesir etmedi. Bilakis, Türk milletinin milli rabitalarını gevşetti, milli hislerini, milli heyecanını uyuşturdu. Bu pek tabii idi. Çünkü Muhammed'in kurduğu dinin gayesi, bütün milliyetlerin fevkinde şamil bir Arap milliyeti siyasetine müncer oluyordu. Bu arap fikri ümmet kelimesi ile ifade olundu. Muhammed'in dinini kabul edenler, kendilerini unutmağa hayatlarını Allah kelimesinin her yerde yükseltilmesine hasr etmeğe mecburdular. (...) Bu vaziyet karşısında Türk Milleti bir çok asırlar ne yaptığını ne yapacağını bilmeksizin adeta bir kelimesinin manasını bilmediği halde Kur'an'ı ezberlemekten beyni sulanmış hafızlara döndüler. (...) Gah şarka, cenuba, gah garba veya her tarafa saldıra saldıra Türk Milleti'ni, Allah için, peygamber için, topraklarını, menfaatlerini benliğini unutturacak, Allah'a mütevekkil kılacak derin bir gaflet ve yorgunluk beşiğinde uyuttular. Milli duyguyu boğan, fani dünyaya kıymet verilmeyen, sefaletler, zaruretler, felaketler, his olunmaya başlayınca, asıl hakiki saadetin öldükten sonra ahirette kavuşacağını vaat ve temin eden dini akide ve dini his millet uyandırdığı zaman onun şu acı hakikatı görmesine mani olmadı. Bu feci manzara karşısında kalanlara, kendilerinden evvel ölenlerin ahiretteki saadetlerini düşünerek veya bir an evvel ölüm niyaz ederek ahiret hayatına kavuşmak telkin eden din hissi, dünyanın acısı, duyuların tokatıyla, derhal Türk Milleti'nin vicdanındaki çadırını yıktı, davetlileri Türk düşmanları olan Arap çöllerine gitti..."

"Arapların dini", "Muhammed'in dini" vurguları ve siyasi çıkarsamaları ile dinin vahiyssel değil ideolojik olduğu ilan edildiği gibi, Türk milletini olumsuz etkilediği de sert bir dille ifade edilmiştir.

Kemalist Devrimin Tarih Kitabı

Kemalist devrimin ortaokul ve liselerde okuttuğu tarih kitabı da oldukça önemlidir. Çünkü İslam tarihi kadar İslam'ın kendisinin de materyalist bir açıdan irdelendiğini ve yeni bir neslin bu materyalist bakış açısıyla yetiştirilmeye çalışıldığını görüyoruz.

Tekrar Mustafa Kemal'in el yazmalarından aktaralım:

"Muhammet, iptida allahın resulüyüm diyerek ortaya çıkmamıştır; bunu düşünmemiştir. Bu düşünce, senelerce mücadele ettikten ve fikirlerini neşreyledikten sonra kendisinde hasıl olmuştur.

Atatürk'ün Yazdığı

Bunun
ayrılma
10
Küdrətini ilham edebildi.
Bu nevi itikatlar Arabistanda
her zaman o kadar canlı ve
derin olmuştur ki Muhammet
dahi cinlerin vücûduna samî
mi olarak inanmıştır
Hakkaten cinlerin şairlere
şair ilham ettigini kanı
idi. Muhammed'in İsa
ve Mîsa dinlerine dair
öğrendikleri de bu itikadını
kuvvetlendirmişti. İsaya
atfolunan mucizelerin çoğu
cinleri terdefmekten ibaretti.
Muhammet dahi bütün
cinleri halis ruhlar gibi
Telakki etti. Ve onları
seytanlarla bir tuttu.

298

Asıl meselenin hal noktası şurdadır:

Bütün iptidaî kavimlerde olduğu gibi Araplarda da, şairlerin akıl erdiremedikleri kuvvetlerden ilham aldıklarına inanırlardı. Bu kuvvetler Araplar için Cinler idi. Cinler, güya kâhinlere de kâyıptan haber vermek küdrətini ilham ederlerdi. Bu nevi itikatlar Arabistanda her zaman o kadar canlı ve derin olmuştur ki Mûhammet dahi cinlerin vücûduna samîmî olarak inanmıştır."

Muhammed peygamberin halet-i ruhiyesi eski Arap inançlarına dayandırılmış, "Cin" inancının peygamberlik yolunda etkisi ortaya konmuştur. Gördüğü "sandığı" varlıklar bu şekilde temellendirilmiştir.

Kur'an'ı Allah mı yazdı, Muhammed peygamber mi yazdı tartışmasına da bu kitapta net bir şekilde yanıt bulabiliyoruz. Hatta edebi bir şekil vermek için çok çalıştığını öğreniyoruz. Yine aynı kitaptan aktarıyoruz:

Mûhammede ~~bir~~ açık
semada peyda olmuştur bir
simsek gibi günün birinde,
kudretine bir Zerafetin imni
oleğillerdir. Mûhammed'in
beyan ettiği süreler için
bir devirde dinî Tefsirleri
nin mahsulü olmuştur.

Mûhammet bu süreler
bir çok çalıştıktan ve tedkik
ler yaptıktan sonra edebî
bir şekil vermiştir. Mûhammed
kendisinin Tahrir eden bu
mî ammin yukarıda söyle-
diğimiz gibi Tahririnin is-
tinde bir nüvel olduğu.

304

"Mûhammet bu süreler birçok çalıştıktan ve tedkikler yaptıktan sonra edebî bir şekil vermiştir."

Neticede, ortada bir din ve devlet varsa bu tamamen Muhammed peygamberin eseri idi:

"Mûhammet, sonunda dinî bir imparatorluğun mutlak reisi ve bütün dünyaya hakim olmak iddiasını besliyen muhrip bir dinin müessisi sıfatı ile ömrünü bitirdi. Bu iki netice münhasıran Mûhammed'in kendi manevî ve fikrî kuvvetinin mahulü idi."

Sonuç

Daha buraya aktaramadığımız gerek Mustafa Kemal'in kaleminden çıkan metinler, gerek yakın arkadaşlarının ona sunduğu kitap ve raporlar, gerek bizzat Aydınlanma filozoflarından devlet emriyle çevrilip basılan kitaplar bulunmaktadır. Tüm bunlardan algıladığımız yalın gerçeklik, Cumhuriyet kadrolarının Aydınlanma mücadelesinde çok ciddi bir mesai harcadıklarıdır. Harf devrimi, kılık kıyafet devrimi ve hatta Diyanet İşleri Başkanlığı'nı dahi bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Tüm bu çalışmalar neticesinde aydınlanmacı devlet mekanizması, gericiilik üzerinde mutlak bir egemenlik kurmuş gözüküyor. Bunun sınırlılıkları, neden geriye dönüş yaşandığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve hatta devletin bizzat bugünkü işlevi ayrı bir yazının ve tartışmanın konusudur.

Cenaze Töreni Camide Yapılan Ateist

Ayşegül KOÇPINAR

Bir insan öldüğünde, bedeninin başına geleceği bilinen ve genelgeçer kabul gören dört alternatif vardır: Gömülmek, krematoryumda yakılmak, kadavra olmak ve yeni bir alternatif olarak benimsenen biyobozunur vazolar (Bios Urn)⁽¹⁾ yardımıyla ağaç gübresi olmak.

Türkiye’de krematoryum cihazı, Sivas’ta üretilmekte ancak henüz Türkiye’de kullanımda olmayıp yurt dışına satılmaktadır⁽²⁾. Geçmiş yıllarda Türkiye’de ne kadar sayıda olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, Osmanlı’nın son dönemlerinde, Anadolu Kavağı sınırları içinde, krematoryum diyebileceğimiz bir yapı vardı. Zincirlikuyu Mezarlığında da bir krematoryum yapılmış, sonradan yıkılarak otoparka çevrilmiştir⁽³⁾. 03 Temmuz 2015 tarihinde Ateizm Derneği, Türkiye’de hayatını kaybettikten sonra yakılmayı tercih eden insanlar için krematoryum cihazı talep eden bir bildiri yayınlamıştır⁽⁴⁾. (Krematoryum bulunan bazı ülkeler ve kullanım yoğunlukları-⁽⁵⁾)

Mizahi bir haber olmasına rağmen çoğu

haber sitesi, 2014 yılının son aylarında çıkan “Türkiye’nin ilk ateist mezarlığı Datça’da açıldı” şeklindeki haberi ciddiye alarak, halka gerçekmiş gibi yansıttı.⁽⁶⁾ Ne kadar gerçek olmasını istesek de, henüz Türkiye’de bir ateist mezarlığı bulunmamaktadır. Halihazırda ateist birey sayısının fazla olduğu Avrupa ülkelerinden İsveç’in Borlänge şehrinde bir ateist mezarlığı bulunuyor.⁽⁷⁾ Bununla birlikte Danimarka’nın Kopenhag kentindeki mezarlıkta ateistler için de özel bir bölüm yer almakta.⁽⁸⁾

Türkiye’de ateist olarak hayatını sürdüren bir kişinin cenazesi, öldüğünde mutlaka camiden kaldırılır ve mezarlığa götürülüp Kur’an okunarak toprağa verilir. Nitekim 16 Ekim 2014 tarihinde intihar edeceğini anlattığı konuşmasını videoya kaydedip, ardından da hayatını sonlandıran Mehmet Pişkin, kaydettiği bu videoda herhangi bir dine inanmadığını ve gömülmek istemediğini, gömülmek yerine cesedinin kadavra olarak kullanılmasını istediğini açıkça belirttiği halde, bu vasiyeti yerine getirilmedi. Mehmet Pişkin’in cenazesi camiye götürüldü, cenaze namazı kılındı ve sonra da Mehmet Pişkin bir Müslüman mezarlığına gömüldü. Bu, en başta ölen kişiyi ve onun isteklerini hiçe saymak; daha genel anlamda ise hepimizin hayata bakışını ve inançsızlığını yok saymaktır.

Mehmet Pişkin gibi medyaya yansımayan; ancak ateist olduğu bilindiği halde cenaze namazıyla, Yasin okumaları eşliğinde

toprağa gömülen pek çok insan var ülkemizde. İnançsız bir insanın ölümüne bu şekilde uğurlanması, onun yaşadığı hayata, benimsediği fikirlere ve hatta tümüyle o kişinin kendisine yapılmış en büyük saygısızlıktır. Örneğin bir gün yaşadığı coğrafyadan uzak bir yerde hayatını kaybettiğinde, oradaki insanların, bilerek veya bilmeden, kendisi için o yörenin dini ritüellerine göre bir cenaze töreni düzenlemeleri ihtimalini hiçbir Müslüman istemez. Oysa aynı insanlar, kendi başlarına gelmesini hiç istemeyecekleri bu durumu, ateistler ya da kendilerinininkinden başka bir dine mensup insanlar için uygulamaya geçirmekte hiçbir sakınca görmemektedir! Bunun nedeni (eskiden Müslüman bir birey olduğum için rahatlıkla yazabilirim), bu insanların kendi dinlerinin mutlak doğru olduğuna inanmaları, ölen kişi için cenaze namazı kılarak kendilerince ölüye iyilik yaptıklarını zannetmeleri ve yaşadıkları bölgede çoğunlukta oldukları için orada onların sözünün geçtiğini (özellikle ölen kişinin ailesi) vurgulama çabasıdır. Ama, olaya şu yönden de bakmak gerekir: Ölen kişinin Müslüman olmadığı bilindiği halde, bu kişi için ısrarla İslami kurallara uygun bir cenaze töreni yapmak, bir anlamda kendini kandırmak değil midir? Bu, insanların kendi inandıkları dini ve dolayısıyla o dinin inananlarını da aşağılamak anlamına gelmez mi?

Ama sonuçta nonteist bireyler olarak, şu an için öldükten sonra cesedimizin ne olacağına dair çok da fazla alternatifimiz bulunmuyor. Sanırım bizim için en iyi seçenek, İslam veya diğer dinlerin ritüelleri olmadan gömülmek ya da kadavra olarak bağışlanmak.

Bu yazıyla özellikle teist okurların, öldüğümde beni (bizleri) “nasıl gömmemeleri gerektiğini” anlamış olduğunu umuyorum. Sonuçta hepimiz, her an doğal veya doğal olmayan sebeplerden ötürü ölebiliriz. Önemli

olan, bu vedayı herkesin inancına ve inançsızlığına saygı çerçevesinde gerçekleştirmektir. Yaşam onurunu korumak dileğiyle...

Kaynakça:

<http://www.evrimagaci.org/fotograf/110/6288>

http://www.ntv.com.tr/video/ekonomi/sivastan-krematoryum-ihracati,JDxj6p2lF02r5J_1caDI_w

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Krematoryum>

<http://ateizmdernegi.org/haber/gomulmek-mi-yakilmak-mi-hangisi-daha-cevreci>

ÜLKE	ÖLEN	YAKILAN	KREMATORYUM SAYISI
Arjantin	364.670	92.656	95
Avustralya	104.000	72.000	77
Avusturya	7.381	23.112	11
Bulgaristan	113.000	5.746	1
Çin	9.675.510	4.741.000	1.724
Küba	21.594	3.196	1
Finlandiya	50.800	21.068	22
Danimarka	54.368	42.050	32
Çek Cum.	106.884	86.411	27
Fransa	545.000	164.000	152
Gana	52.000	2.200	6
Japonya	1.246.530	1.245.798	1.545

Bilimkurgu

Emre İNANIR

Bilimkurgu kendi içinde birçok alt tür ve tema barındırdığı için aslında tanımlanması oldukça zor bir kavramdır. Bilimkurgu, esasen kurgu edebiyatının (speculative fiction) bir alt türüdür. Onu diğer türlerden ayıran en önemli özellik, bilimi, yani doğa kanunlarını esas alarak yaratılıyor olmasıdır. Bilimkurguda, diğer alt türlerde olduğu gibi doğaüstü olgular yoktur.

TDK'da bilimkurgu kelimesi, *"Çağdaş bilim verileriyle düş gücünden oluşan (film, roman vb.)"* diye tanımlanmıştır.

Türün en önemli isimlerinden Arthur C. Clark ise onu şöyle tanımlıyor: *"Bilimkurgu, kimi zaman istemeseniz bile gerçekleşebilecek; fantastik ise, ne kadar isterseniz isteyin asla gerçekleşmeyecek olandır."*

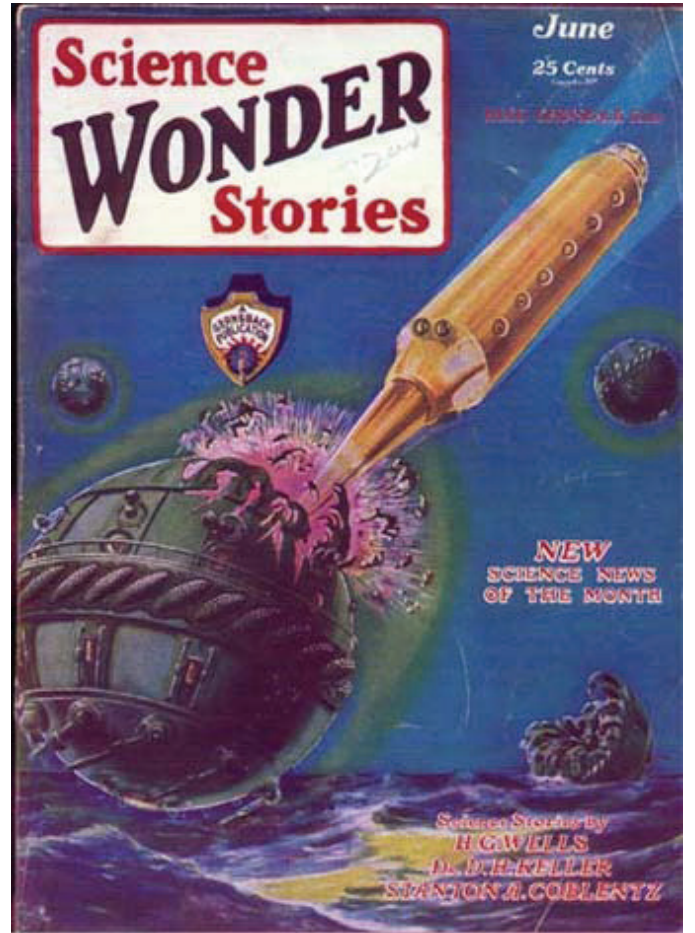
Yaratıcısı Hugo Gernsback'ın kendi deyimiyle *"scientifiction, bilimsel olgular ve kehanetlerle karışmış, düşsel, sürükleyici, bir öykü"* demektir. Ona göre; *"...bu şaşırtıcı öyküler, yalnızca tutkulu okumalar olmakla kalmamalı, aynı zamanda eğitici de olmalıydı. Bugün bizim için bilimsel kurgu olanların, yarın gerçekleşme olasılığı hiç de düşük değildir."*

Bilimkurgu nasıl doğdu?

20. yüzyılın başlarında dünyada bir pulp magazine (ucuz dergi) furyası yaşanıyordu. 10-25 cent civarında bir fiyata satılan bu dergilerde fantazi, macera polisiye ve dedektif öyküleri gibi çeşitli kısa, edebi hikayeler yayınlanıyordu. 1950'ye kadar devam eden bu dönemde sayısız farklı dergi piyasaya çıktı.

Nisan 1911'de, Amazing Stories dergisi kurucusu ve Modern Electrics editörü Hugo Gernsback,

bilimsel öngörülerini işleyen ve insanlığın gündelik yaşamını değiştiren; aralarında televizyon, radar, otomatik içecek dağıtım makineleri vb teknolojik buluşların yer aldığı **RALPH 124C41+** başlıklı bir romanı, makaleler halinde yayınlamaya başladı. Lüksemburg kökenli Gernsback, 20 yaşında Amerika Birleşik Devletleri'ne göç ederek elektrik ve radyo alanlarında buluşlara imza atacağı National Institutes of Technology (NITs) kariyerine başlamıştı. Bu, onu 1908'de Modern Electrics adlı, içinde "bilimin harikaları" olarak adlandırdığı makaleleri yayınlamaya giriştiği teknik bir dergi kurmaya yönlendirdi. Wonder Stories, The Magazine of Prophetic Fiction isminde bir dergi kurduktan sonra, scientific fiction (bilimsel kurgu) adını verdiği metinleri derlemeye başladı. Dolayısıyla science-fiction (bilimkurgu) terimi, ilk olarak Haziran 1929'da Gernsback tarafından kurulan Science Wonder Stories dergisinin ilk sayısının sunuş yazısında yer aldı. Bu dergiyi Türkçeye tercüme ederek bizlere kazandıran ve ilk kez bilimkurgu kelimesini kullanan kişi de Orhan Duru'dur.

Bilimkurgu eserlerinin konuları ve alt türleri nelerdir?

Bilimkurgu ilk döneminde sadece bilimi konu alan son derece kısıtlı bir türken, zamanla ve bilimin gelişmesine paralel olarak, birtakım temalar ve alt türler sayesinde genişlemiştir. Ayrıca belirtmek isterim ki, çoğu kişinin sandığının aksine distopya ve ütopya, bilimkurgunun alt türü olarak değil, anlatıdaki kurguyu tanımlamak için kullanılır.

1. Alternatif Tarih

Bu yapıtlarda, “Ya tarihsel bir olay daha farklı biçimde sonuçlansaydı?” sorusu ele alınır. Harry Turtledove bu alt türün ustasıdır. *Guns of the South* (Güneyin Silahları) Amerikan İç Savaşı’nı güneylilerin kazanması halinde neler olacağını ele alırken; *World War II: In the Balance* (İkinci Dünya Savaşı: Denge) serisi de İkinci Dünya Savaşı sırasında uzaylıların dünyayı işgal etmesi durumunda olabilecekleri sorgulayarak, alternatif tarihi ilk temasla birleştirir.

2. Apokaliptik ve Post-apokaliptik Bilimkurgu

Apokaliptik ve post-apokaliptik hikayelerle soykırım öyküleri, dünyanın sonuna veya sonun yaşanmasından sonraki dünyaya odaklanır. Niven ve Pournelle’in *Lucifer’s Hammer* (Şeytanın Çekici) adlı eserinde, insanlık bir kuyruklu yıldız tarafından yok edilmiştir ve baştan başlamak zorundadır. Nevil Shute’un *On the Beach* (Kumsalda) adlı kitabında da, insanlık bir nükleer felaket tarafından ortadan kaldırılmıştır. Stephen King’in *The Stand* (Mahşer) romanındaysa, yıkıcı bir salgından geriye kalanlar mevcut koşullarla mücadele etmeye çalışır.

3. Sosyolojik Bilimkurgu

Sosyolojik bilimkurgu daha çok karakter ağırlıklıdır ve sosyal değişimlerle, kişilerin psikolojileri ve etkileşimleri gibi konuları temel alır. Teknolojinin bir miktar rolü olsa da, asıl vurgu teknolojinin nasıl işlediği değil, bireyleri ve sosyal grupları nasıl etkilediği üzerinedir. Örneğin Robert Silverberg’in *To See the Invisible Man* (Görünmez Adamı Görmek) adlı kısa öyküsü, fütüristik bir ceza biçiminin, bireyi ve çevresini nasıl etkilediğini ele alır. Ülkemizde oldukça tanınmış bir yazar olan Ursula K. LeGuin, sosyolojik bilimkurgu alanının önde gelen temsilcilerindendir.

4. Cyberpunk (Siberpunk) Bilimkurgu

Cyberpunk türünden örnekler bilgisayarların, hackerların ve bilgisayar/insan melezlerinin yer aldığı yüksek teknoloji, genellikle soğuk, mekanik ve fütüristik bir bilgisayar evreninde geçer. Yazar Bruce Sterling ve *Neuromancer* adlı eserinde cyberspace (siber uzay) terimini ortaya atan William Gibson, bu alt türün öncüleridir. Bu tür öykülerde, insanların vücutlarında bilgisayar bağlantı girişleri veya yazılımlar (wetware) olabilir ve *The Matrix*’te olduğu gibi, zamanlarının önemli bir kısmında sanal bir ortamda yaşayabilirler.

5. Steampunk

Buhar gücüyle çalışan makinelerin ön planda olduğu, genellikle 19. yüzyılda ve Viktorya Dönemi İngiltere'sinde geçen bir bilimkurgu alt türüdür. Teknolojisi de bu tarihlere uygun olarak Newton fiziğine dayalıdır. Bilimkurgu üretenlerin "Günümüzde bilim bu denli ilerlemese teknolojimiz nasıl olurdu?" sorusuna verdikleri sanatsal cevaplardan oluşur. "Wild Wild West" bu türün örneklerindendir; Scott Westerfeld'in *Leviathan* adlı eserinde de örneklerine rastlanır.

6. Biopunk

Canlıların üstün özellikler kazanmayı ve uzun yaşamayı amaçlayarak teknolojik yapılarla melez oluşturmalarını konu alan bir bilimkurgu alt türüdür. *Robocop* karakteri ve *Bioshock* adlı bilgisayar oyunu, bu türün örnekleri arasında gösterilebilir.

7. Dieselpunk

Dieselpunk, teknolojisinde 1950'lerin retro-futuristik dizel motorlarının kullanıldığı bir bilimkurgu alt türüdür. Hava kirliliği, sağlıksız yaşam gibi unsurlar ön plandadır. Mekanlar, bol dumanlı, sanayi artıklarıyla dolu, makine yağlı, kasvetli sahnelerle tasvir edilir. *Tales of the First Occult War* ve *Mad Max* bu türün örneklerindendir.

8. Bilimsel Fantezi/Fütüristik Fantezi

Bu alt tür günümüzde nadir olarak işlense de, 1930'lar ve 1940'larda oldukça yaygındı. Bu türde öykünün akışı için bilimin bilinen yasaları veya bilimsel teoriler değişikliğe uğrar, göz ardı edilir veya açıkça reddedilir. Edgar Rice Burroughs'un Mars'ta geçen "Barsoom" romanları buna iyi bir örnektir.

9. İlk Temas

İlk temas, insanların dünya dışı varlıklarla ilk karşılaşmasını ele alır ve dehşet dolu işgal hikayelerinden, ileri teknolojiye ve dünya barışına dair sırlar getiren dost canlısı ziyaretçilere kadar pek çok konuyu kapsar. Alacakaranlık Kuşağı dizisinin *To Serve Man* başlıklı bölümünde olduğu gibi, bir yemek kitabı hediye edilmesi bile mümkündür. Söz konusu buluşma veya karşılaşma dünyada, uzayda veya başka bir gezegende gerçekleşebilir. Bu alt türün uzaylı istilasını içeren biçimi H.G. Wells'in *War of the Worlds* (Dünyalar Savaşı) romanında başarılı bir şekilde tanımlanmıştır. Bu alt türde işlenen diğer konular uzay yolculuğu, uzayda kolonileşme, dünyalaştırma, uzaylılar ve uzaylı uygarlıklardır.

10. Sert Bilimkurgu

Asimov'un tanımıyla, "sert bilimkurgu, gerçek bilimsel bilgiyi ön plana çıkaran, buna dayalı olay örgüsü geliştiren ve sonuca ulaştıran hikayelerdir."

Bu alt türü, karakterlerden ziyade düşünceler yönlendirir. Olay örgüsünün merkezinde gerçekçi, bilimsel ve teknolojik unsurlar yer alır. Örneğin öykünüz bir Ay kolonisinde geçiyorsa, teknolojik konular karakterlerin kişisel yaşamlarından daha önemlidir. Bu alt türde etkin biçimde yazabilmek için, yazarın genel olarak ilgili bilimsel ilkeler konusunda derin bilgi sahibi olması gereklidir. Asimov ve Heinlein'in erken dönem çalışmalarını da kapsayan pek çok klasik bilimkurgu romanı bu kategoridedir.

11. Hafif/Mizahi Bilimkurgu

Bu alt türlerden herhangi birine dahil olabilir veya bir alt türün parodisi biçiminde sergilenebilir. Douglas Adams'ın *Hitchhiker's Guide to the Galaxy* (Otostopçunun Galaksi Rehberi) serisi mizahi bilimkurgunun en ünlü ve başarılı örneklerindendir.

12. Askeri Bilimkurgu

Askeri bilimkurgu, uzay veya bir başka gezegen gibi geleceğe ait ortamlarda; modifiye insanlar, uzaylılar ve makineler gibi çeşitli düşmanlara karşı, genetik değişikliğe uğramış askerleri de kapsayan fütüristik ve yüksek teknoloji silahlarla yapılan savaşları konu alır. Askeri bilimkurgu türünün, Robert Heinlein'in *Starship Troopers* (Yıldız Gemisi Askerleri) adlı romanı gibi bazı örnekleri, "düşmanları derhal havaya uçuralım" yaklaşımını benimsiyor olsa da, birçok yazar bu alt türü, savaş karşıtı temaları işlemek amacıyla kullanır. Örneğin David Drake'in *Hammer's Slammers* adlı dizisi, savaşa hem kahramanlık hem de katliam yönünden bakmaktadır.

13. Süper İnsan (Superhuman)

İnsanüstü güçleri olan karakterler içeren bir bilimkurgu alt türüdür. Bu karakterler daha çok bilimsel deneylerde kullanılmış denekler olarak karşımıza çıkar. Genellikle deney sonucu başarılıysa iyi karaktere, başarısızsa kötü karaktere bürünürler. İnsanlık olarak, bu eserlerde bazen medeniyetimizi bu karakterlerle birlikte kötülerden koruruz, bazen de başarısız deneklere karşı mücadele veririz. Bu hikayelerde deneklerin toplum tarafından dışlanmaları ve topluma yabancılaşmaları gözler önüne serilir; ve bu eserler, "Medeniyetin gelişimi için bireyler feda edilmeli mi?" tartışmalarına açıktır. *Frankestein*, Marvel evrenindeki kimi karakterler ve *Kaplan! Kaplan!* romanındaki *Gully Foyle*, bu alt türe örnektir.

14. Bilimgerçek

Çok yakın gelecekte geçen bir bilimkurgu türüdür ve günümüzdeki veya gelecek birkaç on yıl içindeki olayları konu alır. Ortamın unsurları okuyucuya tanıdık olmalı veya güncel olarak kullanılıp günümüzde geliştirilmekte olan teknolojilerden yararlanılmalıdır. Greg Bear'ın (Kanın Müziği) adlı romanı gibi, nanoteknoloji ve genetik konularını ele alan hikayeler genellikle bu kategoriye girer. Andy Weir'in *The Martian* adlı romanı ile Alfonso Cuarón'un *Gravity* filmi de bu alt türün yakın döneme ait örnekleri arasında gösterilebilir.

15. Zamanda Yolculuk

Edward Page Mitchell, *The Clock that Went Backwards* (Geriye Giden Saat) adlı romanını 7 yıl önce yazmış olsa da, zamanda yolculuk konusunu H.G. Wells, *The Time Machine* (Zaman Makinesi-1888) eseriyle popüler hale getirmiştir. Bu alt türde, karakterler geçmişe veya geleceğe

yolculuk yapar ya da geçmiş veya gelecekte gelen gezginlerce ziyaret edilir. Ele alınan konular "haydi gidip Pleistosen çağı neye benziyormuş görelim" yaklaşımından, paradoks (Geçmişe gidip kendi dedenizi öldürürseniz ne olur?) veya müdahale (*Paleolitik çağda bir kelebeği ezerseniz tüm gelecek temelden değişir mi?*) gibi konulara kadar değişkenlik gösterir. Bu alt türün bir biçimi de, zamanın akışındaki her bir değişikliğin yeni bir evrene açıldığı, alternatif evren temasıdır. Ayrıca 4. boyut, paralel dünyalar, mikroskobik dünyalar vb konular da bu alt türün kapsamına girer.

16. Yeni Dalga (New Wave)

New Wave terimi hem form hem de içerik olarak yüksek derecede deneyselliğe dayanan, ince bir zevk ve öz bilinçle yazınsal ya da sanatsal duyarlılığı olan bilimkurgu çalışmalarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Günümüzdeki en büyük temsilcisi J.G. Ballard'dır.

Kaynaklar

- Jacques Baudou, Bilim-Kurgu, Dost Kitabevi Yayınevi, birinci baskı, 2005

- <http://www.bilimkurgukulubu.com/genel/inceleme/bilimkurgunun-alt-turleri/>

- <http://www.x-bilinmeyen.com/76oyk/id10.htm>

- http://blog.fabric.ch/fabric/images/2361_1414669245_0.jpg

- <http://theessential.com.au/media/articles/123/starship-troopers-3.jpg>

- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Science_Wonder_Stories_1929_June.jpg

- Clarke, Arthur C. (2000). Patrick Nielsen Hayden, ed. *The Collected Stories of Arthur C. Clarke*. New York: Orb Books. p. ix. ISBN 0-312-87860-5.

- *Greenberg, Martin; Asimov, Isaac, eds. (1990). Cosmic Critiques. Cincinnati: Writer's Digest Books. p. 6.*

“Nasıl Ateist Oldum? Köşesi”

Eda AKYOL

Merhaba sevgili Ateist Dergi okuyucuları. Nasıl ateist olduğumun hikayesini, bu yazıyla sizlerle paylaşacağım.

1987 Ankara doğumluyum; doğum yılımı yazmamın sebebi, anlatacağım hadisenin kaç yaşımdayken başıma geldiğini anlamanızdır. 1994 yılında okula giderken, karşıdan karşıya geçerken bana bir okul taşıtı çarptı. Derhal hastaneye kaldırıldım elbette. Aynı gün arka arkaya ameliyatlar geçirdim; belime bir platin (dışarıda takılı), sağ üst bacağıma bir platin, vücudumun çeşitli yerlerine iğneler ve tıbbi hortumlar takıldı, bağlandı vs. Kendime geldiğimde yoğun bakım ünitesindeydim; şu an bile unutmadığım ve belki de hayatım boyunca unutamayacağım acılar içerisinde uyanmıştım. Üstüne bir de çocuktum, ama annemle babam yanıma giremiyordu. Acılarım belki aylar sürdü diyebilirim; elbette ben hep ona (Allah’a) dua ettim, ağladım, acılarımı bir an önce dindirmesi, ağrılarımı ve yaralarımı geçirmesi için ona yalvardım; ama aylarca o ağrıların hiçbirini geçmedi. Belki bir yıla yakın bir süre havalı yatakta, yatalak bir şekilde kaldım ve okula gidemedim. 8-9 yaşlarıma geldiğimde, durumu kavramaya başladım. Tanrıya ihtiyacım vardı, ama o benim yanımda değildi; tüm bu olup bitenlerin üstesinden kendi başıma ve elbette modern tıp sayesinde gelmiştim.

Şöyle düşünmüştüm o zamanlar: *Yaraların*

ve ağrıların geçmesi biyolojik bir olay; bunun tanrıyla veya Allah’la bir ilgisi yok; nasıl olsa zamanla iyileşiyorsun. Ergenliğim boyunca sorguladım bunu; hayatımı, inancımı ya da inançsızlığımı sorguladım. Bu konularda kitaplar okudum, bazı duygularıma anlam veremiyor, onları tanımlayamıyordum. Alevi bir ailenin çocuğu olarak büyüdüm, fakat annem daha dindardı; bana zorla Kuran okuturdu, istemeye istemeye okurdum ben de. Ruhum daralırdı, okuduklarım bunaltırdı beni. 17 yaşındayken annemle babam ayrıldı, bir inanç karmaşasını da o dönemde yaşadım.

Şimdiye dek yaşadıklarımın ve yaşayacaklarımın tanrıyla bir ilgisi olmadığını anladım; ve olmayacaktı da. İnsan olarak hayatımızda acılar, seviçler muhakkak var ve var olacaklar. Yaşamlarımızı yaptığımız seçimlerle belirleriz, bilerek veya bilmeyerek. Ben fiziksel acılarım sayesinde ateist oldum; ilk kez sorgulamayı, araştırmayı bu sayede öğrendim; bilime ve modern tıbbı hep inandım ve güvendim; ama hayatı ve evreni sorgulamak için başımıza böyle olayların gelmesi şart olmamalı.

Ben kalıpların dışına çıktım (kendi adıma) ve herkesin bunu denemesi gerektiğini düşünüyorum. Biliyorum ki bu hikaye ya da buna benzer hikayelerimiz hiç bitmeyecek. Siz de yazın sevgili dostlar. Yazamayanlara ve içindekileri kendine itiraf edemeyenlere ışık oluruz belki de.

“Nasıl Ateist Oldum? Köşesi”

Yeşim AKAR

Aslında ateist olunmaz; ateist doğulur ve ben sadece “default” duruma geri döndüm.

Babannem yetiştirdi beni. Oldukça tutucu bir kadındı kendisi, yetiştiğim mahalle de öyle. İlkokuldan sonra beş sene boyunca her yaz Kuran kursuna gönderildim. İyi derecede Arapça Kuran okuyabiliyorum ve aslında işin başında bütün sorun da buradan kaynaklandı.

Evet, sorun Arapça Kuran okumakla başladı. Yasin suresinde “ademe” ve “şeytana” kelimelerini okurken adem ve şeytandan bahsediyor diye düşünmüştüm. Ama elbette düşünmekle olmuyor, bilmek de gerek. Babaanneme ısrar ederek, Kuran’ın Türkçeye tercüme edilmiş halini aldardım. Tam bir hayal kırıklığıydı! İnsanların, Kuran’da mal paylaşımının anlatıldığı ayetlerde ağladığını gördüm. Daha 9 yaşındaydım ve Türkçe Kuran’dan sadece güzel yerleri okumaya başladım; gerçekten tanrının güzel yanlarını anlatan kısımları yani.

Ama yine de benim için bütün sorun Kuran’ı Arapça okumaktaydı. Dualarımı Türkçe etmeye başladım; ve bir gün bunu gören babannem, Arapça dua etmem gerektiğini söyledi. Daha sevapmış... Arapça okumanın sevap olması kafama yatmadı, her şeye kadir bir tanrının sadece Arapçaya değer vermesi tuhaftı.

Büyüdükçe dinle ilgili gördüğüm kusurlar da arttı. 10 yaşındayken, okul gezisiyle Ankara’daki MTA ve Doğa Tarihi müzesine gittik; ve dinazor kemiklerini ve diğer fosilleri görme fırsatım oldu. Ben Dinazor çocuk dergisinin verdiği dinazor sabunlarını biriktirirken, karşımda devasa kemikleriyle bir T-rex yükseliyordu. Müze görevlisi, “65 milyon yıl önce.” diye başladı cümleye. Aslında bu söz o anda dikkatimi çekmemiştir ve oldukça uzun bir süre de çekmeyecekti; yaz geldiğinde ve sekizinci hatimim için Kuran kursuna başlarken düştüler aklıma. Dünya Adem ve Havva için yaratılmışsa, dinazorlar neden vardı? Dünyanın yaşı, yaşam formları ve dinazorlar... Hayır. Hayvanlar bize hizmet için yaratılmış olamazdı.

Daha çok soru sormaya, daha çok irdelemeye başladım. Daha çok irdeledikçe, benim bu yaptığımı “şeytan vesvesesi” denmeye başlandı. “Evrim” kelimesini ilk kez isede ve sadece 10 dakikalığına duydum. Bir anda ilgimi çekti. O zamanlar Tübitak adında, “gerçek” bir bilim kurulu vardı; Tübitak kaynaklarından evrimle ilgili yazıları okumaya başladım. Öğrendikçe merakım da artmaya başladı ve 1998 yılında, insanın genom haritasını öğrendiğimde, din kavramı benim için geçerliliğini tamamen yitirmişti. Elimde artık, masallardan fazlası vardı; ve bu gerçek bilginin hepsine birden bilim deniyordu.

O tarihten sonra kuantum fiziği, evrim kuramı, teorik fizik vb konularda bulabildiğim her kaynağı okumaya çalıştım. Richard Dawkins’in de yaptığı sıralamada söylediği gibi, “tanrı yüksek ihtimalle yok”tu; varsa da her şeye kadir bir tanrı olmaktan çok uzaktı.

Ne zaman ateist olduğumu biliyorum. Asıl mesele, ne zaman teist olduğumdu. Ben ne zaman teist olmuşum ki? Teizm için nasıl ispatlar sunulmuştu? Nasıl öğretilmişti bizlere? Tercih hakkını ne zaman bana tanımışlardı? Tanrıyı ne zaman sorgulattılar? İşte, koca bir hiç olan da buydu.

Benim fikrime göre, ateist olunmaz; ateist doğulur ve ben sadece default duruma geri dönmüş oldum. İtiraf etmem gerekirse bu, oldukça zor bir durum. Her şeyden önce insanlar benden korkuyorlar. Evet. Çok tuhaf. Korkuyorlar. Onların ahlaklarına sahip olmadığım için sanırım. Oysa ben üzerine düşünülmüş, tartışılmış bir entelektüel ahlaka sahibim. Bazı şeyler beyaz, bazı şeyler siyah. Önemli olan şu ki, arada kalan griler kesinlikle tartışarak sonuca bağlanmalı ve işin içine din girdiğinde bunu yapmak olanaksız. Yani aslında ben onlardan korkuyorum; yakıyorlar, öldürüyorlar ve vicdan azabı duymuyorlar. Sorgulanması gereken belki de şudur: Onlar nasıl teist oldu?

ATEIST DERGI

www.ateistdergi.com

/ ateistdergi

/ ateist_dergi

/ ateistdergi

/ ateistdergi

/ ateistdergi